

ADOPTIOÄITIEN ÄIDIKSI KASVAMINEN

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö

Opinnäytetyö

Kevät 2007

Anne Mäki-Mattila

Johanna Tuomisto

Lahden Ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan laitos

MÄKI-MATTILA, ANNE & TUOMISTO, JOHANNA: Adoptioäitien äidiksi kasvaminen

Sosiaalialan opinnäytetyö, 43 sivua, 1 liitesivu
Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tutkimme opinnäytetyössämme adoptioäitien äidiksi kasvamista. Selvitimme heidän kokemuksiaan saamastaan tuesta sekä siitä, miten äidin ja lapsen välinen kiintymyssuhde on syntynyt. Tutkimuksestamme selviää myös adoptioäitien mahdollisesti kokemat ympäristön asettamat paineet ja adoptioprosessin aikana läpikäydyt tunteet. Lisäksi selvitimme mitkä asiat ovat vaikuttaneet kiintymyssuhteen syntymiseen ja mitkä asiat ovat olleet oleellisia matkalla adoptioäitiyteen.

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen. Lähestyimme tutkimustamme ohjeistetun narratiivisuuden eli kertomuksellisuuden näkökulmasta ja keräsimme tutkimusaineistomme adoptioäitien henkilökohtaisista kirjeistä. Tutkimukseemme osallistui seitsemän adoptioäitiä. Käytimme aineiston analyysimenetelmänä induktiivista sisällönanalyysia.

Tutkimuksemme tuloksista voidaan todeta, että äidin rakkaus ja äidiksi kasvaminen alkaa kehittyä, kun tieto adoptiolapsesta saadaan tai ajan myötä äidin ja lapsen tutustuessa toisiinsa. Tutkimuksessa tuli esille kotiäitiyden positiivinen merkitys kiintymyssuhteen syntymiselle sekä se ilo pienistäkin edistysaskeleista, kun toisilleen tuntemattomat ihmiset opettelevat toistensa tavoille. Tutkimustulostemme pohjalta adoptioäidit saivat adoptioprosessiinsa tukea ammattihenkilöiltä, sukulaisilta, ystäviltä sekä puolisoilta. Voidaan todeta, että tuen tarve ja sen merkitys on äideillä yksilöllistä.

Tutkimuksemme johtopäätös on, että äidiksi kasvaminen tapahtuu jokaisella äidillä omista taustoistaan riippuen omalla tavalla. Ei ole olemassa tiettyä kaavaa, jonka pohjalta äidiksi kasvaminen ja kahden toisilleen vieraan ihmisen välinen kiintymyssuhde kehittyisi. Jokainen adoptioäiti kokee adoptioprosessin eri tavalla.

Asiasanat: Adoptio, adoptioäiti, kiintymyssuhde, äidiksi kasvaminen

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Social and Health Care

MÄKI-MATTILA, ANNE & TUOMISTO, JOHANNA: Adoptive mothers growing as mothers

Social Services scholarly thesis, 43 pages, 1 appendix page
Spring 2007

ABSTRACT

The purpose of our scholarly thesis is to investigate how adoptive mothers grow as mothers. We defined their experiences concerning the support they were attained, and how the attachment-relationship between a mother and a child developed. Our study also shows the possible pressure of the adoptive mothers exposed by the environment, and the feelings in time of the adoption process. In addition, we defined issues affecting to the attachment-relationship come into existence, and which were the essential issues in a way to adoptive motherhood.

Our study is qualitative. Our approach is narrative and we gathered information for our study from the private letters sent by adoptive mothers. In all seven adoptive mothers participated in our study. We used the inductive content analysis as an analyzing method.

The results of our study show that the maternal love and the growing as a mother start to be developed either in a time getting a piece of information about the child or along with mother and child are getting to know each other. Our study points out the positive value of the full-time motherhood for the attachment-relationship coming into existence, and the joy even of the short steps of the come to know progressing of the strangers. According to our study adoptive mothers got support from professionals, relatives, friends and their spouses. It can be found that the need and the significance of the support are individual.

The conclusion of our study is that any mother's growing as a mother takes place in her own way depending on their backgrounds. There is no certain pattern or formula for growing as mothers or developing of the attachment-relationship of two strange individuals. Every adoptive mother experiences the adoption process in a different way.

Keywords: adoption, adoptive mothers, attachment-relationship, growing as a mother

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	ADOPTIO ELI LAPSEKSIOTTAMINEN	3
2.1	Kansallinen adoptio	5
2.2	Kansainvälinen adoptio.....	5
3	ÄIDIKSI KASVAMINEN - HAASTE VAI LUONNOLLINEN TAPAHTUMA	6
3.1	Odotus	6
3.2	Kaksi vierasta kohtaa toisensa	7
3.3	Äidin tunteet	8
3.4	Kiintymyssuhteen kehittyminen	10
3.5	Tuki adoptioprosessissa	12
4	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT	15
5	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	15
5.1	Tutkimuksen kohderyhmä	15
5.2	Tutkimusmenetelmät	16
5.3	Tutkimusaineiston analysointi	17
5.4	Tutkimuksen luotettavuus.....	19
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	20
6.1	Äidiksi kasvaminen.....	21
6.1.1	Biologisen ja adoptioäitien äidiksi kasvamisen eroja	22
6.1.2	Äidiksi kasvamiseen liittyviä tunteita	23
6.2	Adoptioäitien kokemuksia tuesta.....	23
6.2.1	Ammattihenkilöiden ja virastojen tuki	24
6.2.2	Ystävien ja sukulaisten tuki.....	25
6.2.3	Yhteys muihin adoptiovanhempiin	26

6.2.4 Tukeen kohdistuvat toivomukset	27
6.3 Kiintymyssuhteen syntyminen.....	28
6.3.1 Vahvasti äiti.....	29
6.3.2 Heikosti positiivinen	30
6.4 Ympäristön aiheuttamat paineet	31
6.5 Ennako-odotusten merkitys adoptioprosessissa.....	32
7 YHTEENVETO.....	33
8 POHDINTA	35
LÄHTEET	40
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Äidiksi tulemiseen liittyy voimakkaita kulttuurisia ja sosiaalisia arvostuksia. Vanhemmuuden keskeisenä tehtävänä on kantaa vastuu lapsen hoidosta ja hyvinvoinnista. Vastuu lapsesta mielletään kuuluvaksi enemmän hyvään äitiyteen kuin isyyteen. Tutkimustiedon mukaan äidit ottavatkin suurimman osan lapseen liittyvästä vastuusta. (Sevon & Huttunen 2002, 72.) Aikaisemmin adoptiovanhempia pidettiin lapsen pelastajina kurjuudesta. Nykyään päällimmäisenä motivaationa ei ole halu tehdä hyvää, vaan todellinen halu saada lapsi. Ennen myös lapsettomuuteen suhtauduttiin eritavalla kuin nykyään; Arkimies (2001) toteaa tutkimuksessaan, että tahatonta lapsettomuutta ei enää nykyään nähdä kansantautina. Vanhemmat eivät saa valita adoptiolasta, vaan sen tekee viranomainen, joka valitsee lapsen puolesta hänelle parhaiten sopivat vanhemmat. Kaikille halukkaille ei ole adoptiolasta. Lasta ei enää oteta - hänet saadaan, jos saadaan. (Garam 1988, 14 – 15, 215.)

Tutkimme työssämme adoptioäitien äidiksi kasvamista, koska adoptiot lisääntyvät uusioperheisessä ja globaalissa maailmassa. Tarkoituksenamme on valottaa heidän kasvuaan äitiyteen ja äidin rakkauteen. Tutkimuksessamme tuomme esiin adoptioäitien erilaisia odotuksia, toiveita, pettymyksiä sekä millaista tukea he ovat saaneet tai ovat jääneet kaipaamaan saadessaan uuden perheenjäsenen. Adoptioiden yleistyminen tarkoittaa sitä, että tulevana sosionomeina työskentelemme mahdollisesti adoptioäitien kanssa. Opinnäytetyömme merkitys meille tulevana sosionomeina on arvokas. Miellemme on tärkeää osata kohdata moninaistuvia perheitä. Lapsettomuudesta ei enää vaieta niin kuin aikaisemmin. Työskentelemme erilaisten perheiden kanssa ja koemme tärkeäksi, että saamme tämän opinnäytetyömme kautta mahdollisuuden päästä tutustumaan adoptioäitien henkilökohtaiseen tunne- ja kokemusmaailmaan.

Opinnäytetyömme on lähestymistavaltaan narratiivinen. Työn teoreettinen osa johdattaa lukijan adoptioäitien kokemuksiin äidiksi kasvamiseen, kiintymyssuhteen kehittymiseen sekä erilaisiin tukiverkostoihin. Tutkimuksemme tavoitteena on tutkia seitsemän suomalaisen adoptioäidin kokemuksia ympäri Suomea, emmekä siis pyri

yleistämään saatuja tutkimustuloksia koskemaan kaikkia adoptioäitejä. Tutkimustulokset ovat siis subjektiivista tietoa, jokaisen tutkimukseen osallistuvan adoptioäidin henkilökohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä.

Tutkimuksen teoriaosassa tuomme esiin kansallisen ja kansainvälisen adoption eroja, jotta lukijalle selviäisi millaisen prosessin adoptioäiti puolisonsa kanssa joutuu läpikäymään ennen mahdollista adoptiota. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen kerromme tutkimuksemme suorittamisesta ja sen tuloksista elävöittäen tekstiä adoptioäitien kirjeistä lainatuilla osuuksilla. Adoptioprosessi on monimutkainen ja pitkä taival, jossa äidit perustelevat ja pohtivat viranomaisten kanssa miksi he haluavat adoptoida ja onko heistä kasvattamaan mahdollista adoptiolasta. Toivomme, että pystymme tutkimuksemme avulla välittämään lukijoille niitä tunteita, joita adoptioäidit tuovat kirjeissään esille.

2 ADOPTIO ELI LAPSEKSIOTTAMINEN

Adoption kautta kohtaavat lapset, joilla ei ole vanhempia ja aikuiset, jotka haluavat olla vanhempia (Karjalainen, Nynäs, Tuunanen & Talvitie 2005, 104). Lapsi, joka ei jostain syystä voi elää omassa biologisessa perheessään voidaan adoptoida. Adoptiolapsella on juridisesti täysin samat oikeudet kuin biologisellakin lapsella. Adoptiota ei voi purkaa. Pelastakaa Lapset ry. säilyttää kaikki adoptiota koskevat asiakirjat, joten adoptiosuhteen kaikilla osapuolilla on mahdollisuus ottaa toimistoon yhteyttä adoptiota koskevissa asioissa. (Garam 1988, 18 - 19.)

Adoptiossa on useita osallisia: lääkäreitä, adoptioneuvonnan antajia, adoptiopalvelun antajia, adoptiolautakunnan jäseniä, ulkomaisia lastenkoteja, ulkomaiden viranomaisia sekä adoptoitava lapsi, hänen biologiset vanhempansa ja adoptioperheensä (Kranck 1989, 13). Adoptio ei siis ole intiimi, kahden ihmisen välinen asia. Adoptiopäätökseen vaikuttaa viranomaisten näkemys siitä, onko adoptiovanhemmista kasvattamaan haluttua lasta. Adoptioprosessi on pitkä ja epävarma matka. Odottaminen voi olla raskasta, koska lapsen tulosta ei ole tarkkaa tietoa. Raskaus voi keskeytyä, mutta adoptiolasta voi joutua odottamaan vuosikausia. (Peltoniemi-Ojala 1999, 36 - 37.)

Adoptioneuvonta on maksutonta ja kunnan on Sosiaalihuoltolain 17§: n mukaan huolehdittava sen antamisesta adoptiolasta toivoville henkilöille. Neuvontaa voi pyytää joko oman kuntansa sosiaalivirastolta tai Pelastakaa Lapset -järjestöltä. Adoptioneuvonnassa hakijat kertovat odotuksistaan tulevaa lasta kohtaan sekä pohtivat omaa parisuhdettaan. Keskusteluja käydään yleensä sosiaalityöntekijän kanssa, joka vastaa neuvonnasta ja selvittää, täyttävätkö hakijat lain edellyttämät kriteerit sekä hakijoiden elämäntilanteen sopivuuden adoptiohankkeeseen. (Peltoniemi-Ojala 1999, 35, 38, 40.)

Yleensä molemmat aviopuolisot ovat mukana sosiaaliviraston työntekijän tapaamisissa. Helsingin kaupungissa sosiaaliviraston työntekijä tapaa pariskunnan myös erikseen, jolla pyritään varmistamaan molempien osapuolten halukkuus adoptioon. Tapaamisia on viisi tai kuusi kertaa ja niiden välit voivat olla kuukausia. Tapaaminen tapahtuu pariskunnan kotona vähintään kerran neuvonnan aikana. Adoptioneuvonnassa hakijat pohtivat, toivovatko he koti- vai ulkomaista lasta ja keskustelevat muista lapsen kohdistuvista odotuksistaan. Pariskunnalla tulisi olla neuvonnan jälkeen käsitys adoptiovanhemmuudesta ja adoptiolapsen kasvamisesta. (Peltoniemi-Ojala 1999, 41, 58.) Arkimiehen (2001) tutkimuksessa adoptiovanhempien muistot adoptioneuvonnasta olivat pääsääntöisesti myönteisiä ja he pitivät sitä hyvänä valmentautumisena adoptiovanhemmuuteen.

Adoptiopalvelun asiakkaaksi siirrytään adoptioneuvonnan aikana tai viimeistään kotiselvityksen valmistuessa, jos hakijat ovat päätyneet kansainväliseen adoptioon. Adoptiopalvelua antavat Suomessa Pelastakaa Lapset ry., Interpedia ry. sekä Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Palvelunantajat ovat Sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttamia ja informoivat kontaktimaista ja adoptiomahdollisuuksista. Heidän toimenkuvaansa kuuluu myös antaa hakijoiden kotiselvitys ja hakemus adoptiolautakuntaan, jotta adoptiolupa myönnettäisiin. Kun lupa on saatu, palvelunantaja lähettää lautakunnan luvan, kotiselvityksen, lääkärintodistukset, virkatodistukset, työtodistukset, palkkatodistukset sekä rikosrekisteriotteet hakijoiden valitsemaan maahan. Adoptiota hakevat pariskunnat ovat yhteydessä luovuttavaan maahan vasta heidän matkustaessaan hakemaan adoptiolasta. Jos palvelunantajalla ei ole kontaktia lapsen maahan, ei adoptioneuvonta ole mahdollista. (Peltoniemi-Ojala 1999, 76 - 78, 89.)

2.1 Kansallinen adoptio

Suomalaisten on mahdollista adoptoida vähintään 25 vuotta täyttäneinä. Parien tulee olla naimisissa, ja yksinhakijalta pyydetään joissakin maissa vakuutusta siitä, ettei hän ole homoseksuaali. Suomessa adoptiovanhemman ja lapsen välinen ikäero saa olla enimmillään 45 vuotta. (Karhumäki 2005, 19.) Adoptioprosessi käynnistyy ottamalla yhteyttä kunnan sosiaalilautakuntaan tai Pelastakaa Lapset ry:n, jotka antavat maksutonta ottolapsineuvontaa sosiaalihallituksen luvalla. Myös itse adoptio on maksuton. Ensimmäisen toimistossa tapahtuvan neuvonnan jälkeen adoptiota toivovat eivät vielä pääse odottajien listalle, vaan heille annetaan harkinta-aikaa ja halutessaan jatkaa prosessia heidän on otettava uudestaan yhteyttä toimistoon. Prosessi jatkuu haastatteluilla, kotikäynneillä ja kirjallisten tietojen antamisella. Alkuseulonta on tarkka, vaikka adoptiovanhempien halutaankin olevan inhimillisiä vahvuuksineen ja puutteineen. Adoptiossa lapsen etu on tärkein. Lapsen tultua perheeseen sosiaalityöntekijän ja perheen välinen yhteistyö jatkuu noin kolmen kuukauden ajan. Koeajan jälkeen adoptio vahvistetaan virallisesti tuomioistuimessa. (Ks. Garam 1988, 17 - 23.)

2.2 Kansainvälinen adoptio

Kansainvälinen adoptio käynnistyy samalla tavalla kuin kansallinenkin adoptio. Suomessa toimii Interpedia ry., joka on erikoistunut kansainvälisiin adoptioihin. Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta myöntää lopullisen luvan adoptioon. Kansainvälistä adoptiota hakevien iän on oltava vähintään 25 vuotta ja enintään 40 vuotta. Vähimmäisedellytyksenä on, että hakijat täyttävät samat vaatimukset kuin kansallisessa adoptiossa. (Garam 1988, 31 - 33.) Adoption odotusprosessin pituus voi vaihdella suurestikin, mutta yleensä se on kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Odotusaikaan vaikuttaa esimerkiksi adoptioperheen toivomukset lapsen iästä. Arkimiehen (2001) tutkimuksessa haastateltavat adoptioäidit pitivätkin negatiivisina seikkoina adoption kalleutta ja prosessin pitkää kestoja. Lapsen tultua Suomeen adoptioperheeseen hänet rekisteröidään, tarkastetaan lääkärissä ja ratkaistaan

kansalaisuuskyseminen. Tämän lisäksi ulkomaille lähetetään usean vuoden ajan raportteja muun muassa lapsen voinnista ja koulunkäynnin edistymisestä. (Garam 1988, 35.)

3 ÄIDIKSI KASVAMINEN - HAASTE VAI LUONNOLLINEN TAPAHTUMA

Tutkimuksia ja elämäkertoja löytyy paljonkin adoptiolapsista, mutta äidit ovat jääneet syrjään tutkimuksesta (Mäkipää 2003). Tämän vuoksi olemme kiinnostuneita nimenomaan äidiksi kasvamisesta. Äitiys on merkittävä ja samalla mullistava tapahtuma käännekohtineen naisen elämässä. Vaikka lapsen tuloon valmistautuisi kuinka hartaasti, jokainen nainen kohtaa hämmennystä omassa äitiydessään. Naisen velvollisuuksiin kuuluu antaa itselleen mahdollisuus syntymiseen ja kasvamiseen. Äitiyteen kasvaminen vie jokaisella oman aikansa ja sitä onkin oikeus harjoitella tulematta silti täydelliseksi. (Juvakka 2000, 11.) Vanhemmuus ei siis toteudu automaattisesti. Ei ole ihmistä, joka olisi syntyjään kykenevä vanhemmuuteen. Vanhemmuuteen kasvetaan. Tähän haasteelliseen tehtävään äiti tarvitsee halun sitoutua ja eläytyä lapseen. Vanhemmuus ei ole vain lapsen kasvattamista, vaan myös oman itsensä omassa aikuisuudessa kasvamista. Vanhemmuus vaatii paneutumista, äidin roolin arvostamista sekä tukea lähimmäisiltä. (Kaimola 2005, 14 - 16.)

3.1 Odotus

Adoptiovanhemmat voivat pitää lasta sydämissään jo ennen lapsen saamista. Adoptiolapset syntyvät uusille vanhemmilleen jo siinä vaiheessa, kun heidän tuloaan ryhdytään valmistelemaan. (Karjalainen, Nynäs, Tuunanen & Talvitie 2005, 104.) Lapselle voidaan miettiä nimeä ja hänestä puhutaan, vaikka vanhemmat eivät tietäisi onko lapsi tyttö vai poika, onko hän pieni vauva vai jo vanhempi lapsi. Adoptiovanhemmilta puuttuu fyysinen odotusaika, mutta lapsi elää ajatuksissa. (Karhumäki 2005, 47.)

Biologisessa raskaudessa puolestaan äidin ja lapsen välinen konkreettinen vuorovaikutus alkaa jo silloin, kun lapsi alkaa liikkua kohdussa. Äiti voi alkaa pohtimaan, minkälainen lapsi on persoonallisuudeltaan. (Väisänen 2001, 28.) Ennen adoption voimaantumista ei ole täysin varmaa, tuleeko lapsi perheeseen vai ei. Tällöin voi olla henkisesti raskasta alkaa valmistelemaan adoptiota ja lapsen saamista liian konkreettisella tasolla, sillä luopumisen tuska ja pettymys voi olla suurikin. Adoptiovanhempien lisäksi lasta odottavat kummankin suvut ja ystävät (Karhumäki 2005, 47 - 48).

3.2 Kaksi vierasta kohtaa toisensa

Lapsen saapessa vihdoinkin kotiin, hän on lopulta todellinen vanhemmilleen. Siihen asti lapsi on ollut vain nimi ja kertomus. (Mylläri 2006, 184.) Adoptiovanhemmat ovat saattaneet joutua odottamaan lasta useita vuosia, ja vihdoinkin heidän kohdatessaan vanhemmat voivat olla syvästi liikuttuneita. Heillä voi olla tunteita lasta kohtaan jo ensitapaamisella ja tästä syystä vanhemmat saattavat tiedostamattaan vaatia lapselta vastakaikua tunteisiinsa, mikä voi olla lapselle täysin mahdotonta. (Hägglund 1980, 10.)

Adoptiolapsen saaminen ei avaa porttia maanpäälliseen paratiisiin, vaikka se onkin yksi elämän kohokohdista. Lapsi voi herättää äidille tyhjyyden tunteen näyttäessään vieraalta ja oudolta. (Peltoniemi-Ojala 1999, 47 - 48.) Tämän saman tunteen on kokenut varmasti moni biologinenkin äiti vastasyntynyt sylissään, sillä ei ole lainkaan epätavallista tuntee vierautta myöskään omaa biologista lasta kohtaan. Silloin on tärkeää tunnistaa puhumisen merkitys. Väisänen (2001) mukaan biologisistakin äideistä jopa 14 - 40 prosenttia tuntee vierautta omaa lastaan kohtaan parista päivästä viikkoihin. (Väisänen 2001, 88, 108.) Peltoniemi-Ojalan (1999, 47 - 48) teoksessa Jana Wolff (1998) kirjoittaa:

Kuinka tärkeä on ulkonäkö? Aikuinen sisälläni sanoo: 'Ulkoinen olemus ei ole kaikki, kauneus on vain pinnassa, voit oppia rakastamaan jonkun ulkonäköä.' Mutta on vaikeaa pitää yllä kypsää käytöstä paineen alaisena. Oman adoptiolapsen kohtaaminen on kuin sokkotreffit sellaisen kanssa, jonka kanssa aikoo viettää seuraavat kahdeksantoista vuotta. Ulkomuodolla on merkitystä, koska haluat niin kovasti rakastaa sitä muukalaista, josta on tuleva lapsesi.

3.3 Äidin tunteet

Vanhempien tulisi pystyä asettumaan lapsen asemaan, koska lapsi on yksin vieraiden ihmisten keskellä. Lapsi on saattanut elää synnyinmaassaan äidin tai hoitajan kanssa ja näin ollen hän voi puhua uudessa kodissaan hänelle tärkeiksi tulleista henkilöistä. Adoptiolapsi kiintyy alussa usein vain toiseen vanhemmista ja se on usein perheen isä. Arvellaan, että isät eivät ole niin innokkaita kuin hellyydellään hyvää tarkoittavat äidit. Lapsen tulee saada rauhassa luoda turvallinen ihmissuhde, jolla hän pyrkii takaamaan tunteen, että hän ei joudu enää hylätyksi. Tästä syystä äiti saattaa kokea pettymystä ja hylätyksi tulemistä. Pettymyksen ja hylätyksi tulemisen tunteet voivat olla suuria haasteita vanhemmaksi kasvamisessa. Äiti voi miettiä omaa rakkauttaan lasta kohtaan, vaikka lapsi ei käyttäytyisi siten kuin äiti toivoisi. (Mylläri 2006, 186, 188.) Arkimies (2001, 43) on kuitenkin päätenyt tutkimuksessaan siihen, että adoptiovanhemmat rakastavat biologisia ja adoptiolapsia yhtä paljon.

Mahdollinen adoption jälkeinen masennus, jota kutsutaan myös nimellä ”baby blues”, vastaa suurilta osin synnytyksen jälkeistä masennusta (Karhumäki 2005, 33; Miittinen-Jaakkola 1992, 26). Väisänen (2001) korostaa kuitenkin, että tutkimusten mukaan biologisilla äideillä synnytyksen jälkeisessä masennuksessa ruumiilliset vaivat korostuvat muita oireita enemmän. Tämä antaa viitteitä sille, että synnytyksen jälkeinen masennus on joiltakin osin erilaista kuin adoption jälkeinen masennus. (Väisänen 2001, 130.) Se on syytä hoitaa ja siihen sopivia keinoja tarjoavat esimerkiksi lääkehoito, psykoterapia, läheisten verkostot sekä vertaistuki ja adoptiovanhemmuutta ymmärtävä kasvatustuki (Karhumäki 2005, 34).

Masennusta voi aiheuttaa muun muassa adoptiovanhempien odotuksien realistisuuden puute. Paineita lisää myös se, että heidät on virallisesti hyväksytty adoptiovanhemmiksi. Tämän vuoksi he saattavat kokea täydellisyyden pakkoa ja vaikeuksien kohdatessa pettymys omaan itseen voi kasvaa suureksi. Pitkä lapsettomuus ennen adoptiota on voinut aiheuttaa tuntemuksia siitä, että lapsen tultua kaikki on täydellistä ja että lapsi tuo tullessaan suuren onnen. Tällöin pettymys vanhemmuuden arkisuuteen voi olla vaikeasti hyväksyttävissä. Myös yksinäisyyden ja erilaisuuden tuntemukset voivat aiheuttaa adoption jälkeistä masennusta. (Karhumäki 2005, 33 - 34.) Mylläri (2006, 199) painottaakin, että lapsi ei takaa täydellistä onnea. Suuret odotukset johtavat vain pettymyksiin, jotka lapsi voi aistia.

Yksi masennukseen ja herkistymiseen johtavista tekijöistä voi liittyä siihen, että vauva on kaiken keskipisteenä. Äiti kokee sen naisen identiteetin haurautena ja pysyttelee taka-alalla. (Väisänen 2001, 109, 127.) Myös pettymys vauvaan ja omiin varhaisiin äitiyden kokemuksiin voivat aiheuttaa adoptioäidissä masentuneisuutta. Äiti on saattanut muokata omat mielikuvansa lapsesta ja itsestään äitinä jo ennen lapsen tuloa. Jos äidinrakkaus ei tulvikaan, voi olo olla tyhjä ja lapsi tuntua vieraalta ja yhden-tekevältä. (Sarkkinen 2003, 293 - 294.)

Adoptiolapsi voi herättää uudelleen henkiin myös lapsettomuuden aiheuttamat pettymykset (Mylläri 2006, 199). Äidin masennuksella on vaikutusta myös lapseen, joka on havaittavissa muun muassa tunnetasolla. Äidin ja lapsen välinen kiintymyssuhde on luonteeltaan epävarmaa, mikä ilmenee äidin välinpitämättömyytenä lastaan kohtaan. (Väisänen 2001, 137.) Masennusta on yleisyytensä vuoksi alettu pitämään normaalina tilana (Miettinen-Jaakkola 1992, 26). Adoptiovanhemmat eivät kuitenkaan tunne olevansa oikeutettuja masennukseen. He voivat luulla, että ympäristö ei hyväksy heille negatiivisia tunteita, koska he ovat odottaneet ja valmistautuneet vuosikausia adoptiolapsen tuloon. Luullaan, että adoptioperhe kokee ainoastaan pohjatonta iloa adoptioprosessin päätyttyä lapsen saapuessa uuteen kotiin. (Peltoniemi-Ojala 1999, 116 - 117.)

Kiintymyssuhteeseen liittyy vahvasti käsitys itsestä. Tämän takia adoptiovanhempia tuetaan psyykkiseen työskentelyyn, jonka tavoitteena on itsetunnon vahvistaminen mahdollisten läpikäymättömien traumojen tai menetysten työstämisen kautta. Jos vanhemmat eivät käsittele kokemuksia ja menetyksiä, se voi vaikuttaa vanhemmuuteen. Vaikka oma lapsettomuus olisikin käsitelty, voi adoptiolapsen myötä lapsettomuuteen liittyvät tunteet aktivoitua uudelleen. Tunteet voivat esiintyä vihamielisyytenä tai pettymyksenä lapsen biologisia vanhempia kohtaan tai kokemuksena elämän epäreiludesta. (Kalland 2002, 221.)

3.4 Kiintymyssuhteen kehittyminen

Kiintymyssuhteen kehittymiselle on edellytyksenä molemminpuolinen aktiivisuus. Aikuiselta tämä edellyttää herkkyyttä tunnistaa lapsen viestejä ja tarpeita sekä valmiutta antaa lapselle tilaa yhteisissä hetkissä. Kiintymyssuhteeseen liittyy myös sitoutuminen ja prosessinomaisuus. Prosessinomaisuus tulee esiin siten, että kiintymyssuhde on elinikäinen ja se noudattaa ihmiselämän muuttuvuutta. Tällä tarkoitetaan sitä, että vanhemman ja lapsen välinen suhde muuttuu ajan saatossa. Ensin vanhemmat huolehtivat lapsista ja myöhemmin toisin päin vanhempien tullessa vanhuksiksi. Kun äiti on sitoutunut lapseen, hän asettaa lapsensa keskeiseen asemaan elämässään, jolloin lapsen tarpeiden tyydytys on ensisijainen. (Korhonen & Sukula 2004, 20 - 21.)

Yksi adoptioon liittyvistä keskeisistä kysymyksistä liittyy kiintymyksen ja rakkauden kehittymiseen. Kiintymyssuhteen kasvaminen on yksilökohtaista. Jotkut vanhemmat voivat rakastua tulevaan vauvaansa jo silloin, kun raskaudesta näyttää positiivista, toisille tunne kehittyy vähitellen lasta hoitaessa. Se ei ole tunne, jota voi opetella tai pakottaa. Se voi ja se saa viedä aikaa niin vanhemmilta kuin lapseltakin. Adoptiovanhemmat rakentavat mieleensä kuvaa tulevasta lapsesta, ja kun he vihdoinkin saavat hänet luokseen, voi mielikuva osoittautua täysin vääräksi. Ennakkokuvitelmat eivät useinkaan pidä paikkaansa. (Hägglund 1980, 9 - 10.)

Mylläri (2006, 188) pukee paljon pohdittuun kysymyksen sanoiksi: "Miten joku voi sanoa, että äidinrakkaus on suurinta maailmassa. Suurinta on lapsen rakkaus." Niin adoptio- kuin biologinenkin lapsi rakastaa vanhempiaan ehdoitta, jos vanhemmat antavat hänelle riittävästi aikaa luottamuksen syntymiseen. Adoptiolapsi voi tarvita tähän enemmän aikaa kuin biologinen lapsi, sillä henkinen haavoittuminen voi viedä vuosia parantuakseen. Koska luottamussuhde syntyy hitaasti, se voi liiaksi pitkittyessään aiheuttaa syytöksiä ja paineita. Lapsi voi torjua toista vanhempaansa ja aiheuttaa täten mitättömyyden tunteita toiselle vanhemmalle. Kun lapselle annetaan riittävästi aikaa luottamuksen opetteluun, hän uskaltaa ensimmäistä kertaa elämässään olla lapsi. (Mylläri 2006, 188.)

On olemassa tiettyjä eroja kiintymyssuhteen syntymisessä biologisten- ja adoptiovanhempien välillä. Lapsen ja äidin fyysinen yhteys helpottaa kiintymyssuhteen syntymistä biologisessa raskaudessa. Lisäksi adoptioäidiltä puuttuu etu imetyksen käynnistämisen oksistoniinin eli hoivahormonin tuotantoon. (Karhumäki 2005, 35.) Oksistoniinihormoni lisää äidin tuntemaa kiintymystä niin vauvaa kuin puolisoakin kohtaan (Väisänen 2001, 87). Adoptiolapsen kyky kiintyä perheeseen voi olla vaikeaa varhaisten kokemusten ja kiintymismahdollisuuksien puutteen takia. Adoptiolasten kiintymysongelmia ei ole virallisesti tutkittu. Siitä huolimatta voidaan olettaa suurella osalla adoptiolapsista olevan jossain määrin vääristynyt tapa olla vuorovaikutuksessa. (Karhumäki 2005, 35 - 36.)

Peltoniemi-Ojalan (1999) mukaan kiintymys vauvaan syntyy nopeammin kuin leikki- tai kouluikäiseen lapseen. Vauva vaatii hoitoa ja läheisyyttä, kun taas vanhemmat lapset ovat oppineet joitakin tapoja ja tottumuksia sekä ovat joissakin askareissa omaoimisia (Peltoniemi-Ojala 1999, 62). Myös Mäkipää (2006) toteaa, että adoptiolapset voivat olla tottuneita huolehtimaan itse asioistaan, jolloin puhutaan näennäispärjävyydestä. Avuton vauva edesauttaa kiintymyssuhteen syntymistä olemalla riippuvainen äidin hoidosta. Yleisintä onkin, että perhe toivoo niin pientä lasta kuin mahdollista. (Peltoniemi-Ojala 1999, 63.)

Tammisen (2002) mukaan kiintymyssuhde syntyy ihmisen biologisista tarpeista ja kaikki merkittävät kiintymyssuhteet läpi elämän ovat fyysisiä ihmissuhteita. Kiintymyssuhteet ovat alusta lähtien aina myös emotionaalisesti tärkeitä, mutta henkinen, sisällöllinen merkittävyys kasvaa suhteen kypsymisen ja syvenemisen myötä (Tammisen 2002, 236).

Bowlbyn (1977) sanoin kiintymyssuhteella tarkoitetaan ihmisen taipumusta muodostaa voimakkaita tunnesiteitä toisiin ihmisiin ja selittää niitä ahdistuksena, vihamielisytenä, depressiona ja tunteiden eristämisenä ilmeneviä stressin muotoja, jotka aiheutuvat tahattomista erokokemuksista ja menetyksistä. Lapsen suhde äitiin organisoituu systeemiksi, joka aktivoituu aina kun turvallisuuden tunne laskee tietyn kynnyksarvon alapuolelle. Aktivoituminen näkyy erilaisina tapoina hakeutua aikuisen lähelle tai saada aikuinen tulemaan lähemmäs. Lapsella on synnynnäinen tarve kiinnittyä hoivaajaansa, koska täysikasvuisen yksilön lähellä oleminen on hengissä säilymisen ehto. Kiintymyssysteemin tarkoitus on suojella lasta vaaralta. Sen aktivoituminen johtaa läheisyyteen, minkä tavoitteena on turvallisuuden tunne. (Sinkkonen 2001, 31 - 33.)

3.5 Tuki adoptioprosessissa

Adoptiokuraattoriin on mahdollista ottaa yhteyttä, jos on adoptoinut ulkomailta. Kyseinen tukipuhelin on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston, Interpedia ry:n sekä Pelastakaa Lapset ry:n projekti, joka aloitettiin vuonna 1998. Adoptiokuraattoripalvelun tavoitteena on selkiyttää adoptioon liittyviä tunteita sekä auttaa käsittelemään ja ratkaisemaan ongelmatilanteita keskustellen. On mahdollista myös osallistua erilaisiin keskusteluryhmiin. Esimerkiksi Yhteiset Lapsemmme ry järjestää ryhmiä lapsen adoptoineille, tuleville adoptiovanhemmille sekä kansainvälistä adoptiota suunnitteleville. (Lastensuojelun keskusliitto.) Adoptiokuraattorin puoleen voi kääntyä niin pienissä kuin suurissakin kysymyksissä. Adoptiokuraattori tarjoaa puhelinneuvontaa ja koulutusta myös ammattiryhmille. (Interpedia, Tukipalvelut. 2002.)

Valmennusryhmiä järjestetään tuleville, erityisesti kansainvälistä adoptiota harkitseville tai odottaville vanhemmille. Järjestäjänä toimii Yhteiset Lapsemme ry. Ryhmissä keskustellaan vanhemmuuteen ja adoptioon liittyvistä asioista ja kuullaan adoptiovanhempien omakohtaisia kokemuksia. (Yhteiset Lapsemme ry:n kansainväliseen adoptioon liittyvä toiminta 2002.) Ryhmän tavoitteena on jakaa adoptioon liittyvät ilot ja surut luottamuksellisesti, jakaa tietoa kansainvälisestä adoptiosta, katsella lapsettomuuteen, sijaisvanhemmuuteen ja adoptioon liittyviä videoita, kuulla adoptiovanhempien omakohtaisia kokemuksia, saada lääkäriltä tietoja lasten mahdollisista sairauksista sekä neuvoja lapsen hakumatkaa varten sekä tutustua muihin adoptioperheisiin. Yksi tapaaminen kestää n. 2,5 tuntia. Ryhmänvetäjät ovat kokeneita adoptiovanhempia. (Yhteiset lapsemme. Harkitsetko kansainvälistä adoptiota? 2002.)

Adoptiovalmennuskurssit kestävät kokonaisuudessaan kaksi viikonloppua, jolloin käsitellään erityisesti kansainväliseen adoptioon liittyviä kysymyksiä. Kurssilla keskitytään ensisijaisesti lapseen. Puhutaan esimerkiksi lapsen taustoista ja adoptioon luovutuksen syistä, lapsen sopeutumisesta, ympäristön suhtautumisesta, omista motiiveista ryhtyä adoptiovanhemmaksi. Kurssi on tarkoitettu pääasiassa Interpedian adoptiohakijoille, sillä kansainvälisistä kontaktimaista Los Pisingos sekä Los Chiquitines Kolumbiassa edellyttävät kurssin käymistä. (Interpedia, Tukipalvelut. 2002.)

Adoptiovanhemmille on tarjolla myös vertaistukiryhmiä. Ryhmät kokoontuvat kerran kuukaudessa ympäri vuoden kesätaukoa lukuun ottamatta. Tällä hetkellä yhdistyksessä toimivat yksihakijoiden ja -adoptoineiden keskusteluryhmä, adoptioäitien keskusteluryhmä, vertaistukiryhmä adoptiolasta odottaville sekä isäryhmä. Lisäksi yhdistys järjestää vuosittain erilaisia luento- ja keskustelutilaisuuksia, joissa alan ammattilaiset käyvät luennoimassa. (Yhteiset lapsemme. Harkitsetko kansainvälistä adoptiota? 2002.) Pelastakaa Lapset ry kehittää adoption jälkeisiä palveluita, joiden tarkoituksena on tukea adoptioprosessin kokeneita muun muassa vertaisryhmien avulla. (Pelastakaa Lapset ry. Adoption alku- ja jälkipalvelu). Saadaksean vertaistukea adoptioprosessin ei tarvitse olla aluillaan tai kesken, vaan sitä on tarjolla myös adoptioprosessinsa vuosia sitten päättäneille. Esimerkiksi keskusteluryhmä murrosikäisten adoptiolasten vanhemmille järjestetään Pelastakaa Lapset ry:n toimesta maaliskuussa

2007.(Pelastakaa Lapset ry. Tapahtumia).

Vertaistukea haluavien määrä on kovassa nousussa. Esimerkiksi Adoptioperheet ry raportoi jäsenmääränsä kasvaneen vuoden aikana 22 %. Vuoden 2006 lopussa jäseniä oli 2622 eli yhdistykseen liittyi 556 uutta jäsentä. (Adoptioperheet ry. Ajankohtaista 8.1.2007 Jäsenmäärän kehitys 2006). Adoptioperheille onkin tarjolla monenlaisia vertaisryhmiä ympäri Suomea. Toiminta on keskittynyt pääasiassa Etelä- ja Keski-Suomeen. (Adoptioperheet ry. Ryhmät).

Yhteiset Lapsemme ry ylläpitää listaa adoptioperheistä, joihin adoptiohakijat ja -vanhemmat voivat halutessaan ottaa yhteyttä.(Yhteiset lapsemme. Harkitsetko kansainvälistä adoptiota? 2002.) Kyseessä on yhdyshenkilöperhe-palvelu, joka on adoptiovanhempien muodostama verkosto, joiden tapaaminen adoptioprosessin alkuvaiheessa on tärkeää. He kertovat hakijoille omista kokemuksistaan, antavat tukea ja rohkaisevat adoptioon liittyvissä kysymyksissä sekä toimivat konkreettisina esimerkeinä adoptioperheen elämän sisällöstä. He toimivat tärkeinä tukihenkilöitä myös lapsen adoptioimisen jälkeen. (Interpedia, Tukipalvelut. 2002.)

Perheyhdistystoimintaa suunnataan Yhteiset Lapsemme ry:n toimesta adoptioperheille, lapsiperheille ja kaikille jäsenille. Toimintaa kehitetään jäsenten ehdotusten ja toiveiden pohjalta. (Yhteiset lapsemme. Harkitsetko kansainvälistä adoptiota? 2002.) Erilaiset kulttuuriryhmät toimivat osana Interpedia ry:tä. Ne kokoontuvat säännöllisesti vuosittain. Etiopialla, Intialla, Kiinalla, Latinalaisella Amerikalla, Romaniassa, Thaimaalla ja Vietnamilla on kaikilla oma kulttuuriryhmänsä, joiden tapaamisista on muodostunut monille perheille oma traditio. Tavataan tuttuja, tehdään kunkin maan kulttuuria tutuksi ja näin annetaan lapsille ja vanhemmille yhteys ”oman” kulttuurin edustajiin. Aluetapaamiset ovat oma toimintakenttensä eri puolilla Suomea. Niiden tarkoituksena on luoda mahdollisuus mukavaan yhdessäoloon ja tiedon jakoon. Ennen kaikkea tarkoituksena on luoda kontakteja oman alueen adoptioperheisiin. (Interpedia, Tukipalvelut. 2002.)

4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

Tutkimuksemme tavoitteena on tutkia adoptioäitien äidiksi kasvamista heidän kirjoittamiensa kirjeiden perusteella. Tarkoituksenamme on valottaa heidän kasvuaan äitiyteen ja äidin rakkauteen, sekä mitkä erilaiset tekijät vaikuttavat adoptioäitien äidiksi kasvamiseen ja kiintymyssuhteen syntymiseen adoptiolasta kohtaan. Tutkimuksessamme tuomme esiin erilaisia odotuksia, toiveita, pettymyksiä sekä millaista tukea he ovat saaneet tai ovat jääneet kaipaamaan saadessaan uuden perheenjäsenen. Adoptioäitien kirjeiden pohjalta mahdolliset puutteet tuen suhteen voidaan huomata ja niihin pystytään vaikuttamaan entistä paremmin tulevaisuudessa.

Pyrimme saavuttamaan tutkimukselle asettamamme tavoitteet seuraavien kysymysten avulla:

- Miten adoptioäidit kokevat äidiksi kasvamisen?
Mitkä tekijät vaikuttavat äidiksi kasvamiseen?
- Miten adoptioäidit kokevat kiintymyssuhteen kehittymisen?

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Saimme kerättyä kohderyhmän tutkimukseemme siten, että kontaktihenkilömme tunsi adoptioäitejä, joilta hän kyseli alustavasti heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseemme. Kontaktihenkilö on meidän tuntemamme adoptioäiti, jota emme pyytäneet osallistumaan tutkimukseemme sen vuoksi, että anonyymiteetti säilyisi ja tutkimuksemme luotettavuus ei kärsisi sen vuoksi, että meille tuttu henkilö ei haluaisi kirjoittaa asiasta totuudenmukaisesti. Emme siis tunne tutkimukseemme osallistuvia

henkilöitä emmekä ole koskaan tavanneet heitä. Myöntävän vastauksen antaneille adoptioäideille kerroimme tutkimuksemme pääpiirteistä eli tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä siitä, mitä odotimme heiltä kohderyhmänä. Painotimme tutkimuksen anonyymisuutta ja sitä, että heidän henkilökohtaiset kirjeensä tuhottaisiin heti opinnäytetyömme valmistuttua. Adoptioäidit antoivat tutkimusluvan suostuessaan osallistumaan tutkimukseemme. Muualta emme tarvitse lupaa, sillä kohderyhmämme henkilöt ovat yksityisiä ihmisiä. Puhelinyhteydenoton jälkeen lähetimme adoptioäideille postitse ohjeet (Ks. liite 1) henkilökohtaisten tarinoiden laatimiseen ohjaavine kysymyksineen. Ohjeet sisälsivät viisi ohjaavaa kysymystä, joihin halusimme adoptioäitien erityisesti kiinnittävän huomiota kirjettä kirjoittaessaan. Otimme yhteyttä kahdeksaan adoptioäitiin, jotka kaikki halusivat ja lupautuivat osallistua tutkimukseemme. Kuitenkin yksi heistä estyi loppuvaiheessa vastaamasta ajan puutteen vuoksi, joten lopullinen kohderyhmämme koko on seitsemän.

Halusimme tutkimukseemme adoptioäitejä, jotka olivat keskenään mahdollisimman erilaisia. Osa oli adoptoinut jo kauan sitten ja osa vasta odotti adoptiopäätöstä. Jotkut heistä olivat adoptoineet kansainvälisesti ja jotkut Suomesta. Joillakin kohderyhmämme adoptioäideillä on adoptiolasten lisäksi myös biologisia lapsia ja toisilla useita adoptiolapsia.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen. Sillä tarkoitetaan erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä (Metsämuuronen 2001, 9 - 10). Kvalitatiivinen tutkimus on empiiristä tutkimusta (Tuomi 2002, 21). Se on lähestymistapa, jossa ymmärtäminen ja tulkinta ovat keskeisellä sijalla. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää yksilön käyttäytymistä ja kokemuksia. (Soininen 1995, 34 - 35.) Laadullisia elementtejä tutkimukseemme tuovat adoptioäitien henkilökohtaiset tarinat omasta äidiksi kasvamisestaan. Haluamme tuoda esille mahdollisimman yksilöllisiä kokemuksia asiantuntijoilta itseltään ja näin herättää ajatuksia siitä, minkälaista on odottaa, tutustua ja kasvaa adoptoidun lapsen kanssa.

Lähestymme tutkimustamme ohjeistetun narratiivisuuden, eli kertomuksellisuuden näkökulmasta. Eskola ja Suoranta (2001) pitävät menetelmää kvalitatiivista tutkimusta luonnehtivana ominaisuutena, jolloin sen voi nähdä niin tutkimuksen tekijästä kuin aineistostakin kertovana tekijänä. Tarinoiden kuuntelemisen ja kertomisen lisäksi narratiivisuutta voidaan pitää myös tutkimuksellisena resurssina, jolloin puhutaan kertomuksen lukemisesta, keräämisestä sekä kirjoittamisesta. (Eskola & Suoranta 2001, 23 - 24.) Tutkimuksessamme narratiivisuus näyttäytyy kertomusten keräämisenä ja ohjeistetulla narratiivisuudella viittaamme käyttämiimme ohjaaviin kysymyksiin (Ks. liite 1). Adoptioäitien lähettämät kirjeet tarjoavat meille mahdollisuuden kokemusten välittämiseen ja jakamiseen (Luumi 2006, 55).

Kirjeissä äidit kertovat omakohtaisia kokemuksia koko adoptioprosessin ajalta ja tuovat esiin mieleenpainuvia asioita omasta äitiydestään. Jokainen äiti kokee oman äitiyden eritavalla mikä tuokin tullessaan värikkyyttä tutkimukseemme. Tavoitteena ei ole jaotella adoptioäitejä erilaisiin äitiytyypeihin, vaan antaa heidän äänensä kuulua yksilöinä.

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, joka tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta käsin (Eskola & Suoranta 2001, 19). Peruseriaatteena on luoda yksittäisten havaintojen pohjalta sääntöjä, jotka poikkeuksetta pätevät koko aineistoon (Alasuutari 1999, 191). Metsämuuronen (2001, 51) esittää, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston analysointi tapahtuu osittain yhtä aikaa aineiston keräämisen kanssa.

Käytimme aineiston analyysimenetelmänä tekstianalyysia, jota sanotaan myös sisällönanalyysiksi. Sen avulla etsimme ja tulkitsimme tekstiaineiston merkityksiä sekä kuvasimme niitä sanallisesti. Tutkimuksemme sisällönanalyysi on aineistolähtöinen eli induktiivinen. Se perustuu tulkintoihin ja päättelyihin. Tutkijoina tehtävämme oli siis pyrkiä ymmärtämään tutkimuksen kohderyhmää heidän omista näkökulmistaan

käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105 - 107, 110, 115.)

Laadullinen analyysi koostuu havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta, jotka nivoutuvat usein käytännössä yhteen. Havaintojen pelkistäminen on jaettavissa kahteen osaan. Aluksi kiinnitetään huomiota ainoastaan siihen, mikä on kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta olennaisinta. Näin analyysin kohde pelkistyy hieman hallittavammaksi kokonaisuudeksi. Havaintojen pelkistämisen toisessa vaiheessa pienennetään havaintomäärää yhdistämällä havaintoja etsimällä niistä yhteisiä piirteitä. Yhteisten piirteiden etsiminen ei kuitenkaan tarkoita, että tavoitteena olisi etsiä tyyppitapauksia, vaan yksikin poikkeus kumoaa säännön. Havainnon pitää päteä kaikkiin raakahavaintoihin. (Ks. Alasuutari 1999, 39 - 42.)

Tuomi ja Sarajärvi (2002) esittävät teoksessaan Milesin ja Hubermanin (1984) induktiivisen aineiston analyysimallin. Mallissa analyysi jaetaan kolmeen vaiheeseen, jotka ovat pelkistäminen eli redusointi, ryhmittely eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Kun aineistoa redusoidaan, siitä karsitaan pois kaikki tutkimuksen kannalta epäoleellinen. Redusoidessa aineistoa siitä voidaan poimia tutkimuskysymysten avulla kuvaavia ilmaisuja, jotka esimerkiksi alleviivataan erivärisillä kynillä. Klusterointivaiheessa käsitellään koodattuja alkuperäisilmauksia tarkasti ja etsitään niistä sekä eroavaisuuksia että samankaltaisuuksia, jotka ryhmitellään. Ryhmistä muodostetaan luokka ja se nimetään sitä parhaiten kuvaavalla käsitteellä. Abstrahoinnissa tutkimuksen kannalta oleellisesta tiedosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Näiden pohjalta muodostetaan johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110 - 114.)

Saatuamme kohderyhmämme kirjeet meistä kumpikin luki kaikki. Tämän jälkeen jaoimme kirjeet puoliksi siten, että toinen meistä syventyi kolmeen kirjeeseen ja toinen neljään. Tekstin sisällön selkiytyessä valitsimme jokaiselle ohjaavalle kysymykselle eri värin, joilla merkitsimme kyseiseen kysymykseen sopivat vastaukset alleviivamalla. Alleviivauksen jälkeen kirjoitimme vastukset puhtaaksi ja ryhmittelimme ne kysymysten mukaan. Seuraavaksi jaoimme vastaukset luokkiin yhteneväisyyksien

ja eroavaisuuksien perusteella. Lopuksi valitsimme opinnäytetyöhömmme muutamia suoria lainauksia, jotka parhaiten kuvasivat luokan sisältöä pääpiirteissään.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Reliabiliteetti ja validiteetti muodostavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden (Vilka 2005, 161). Tutkimus on validi eli pätevä mitatessaan sitä, mitä on tarkoituskin (Holopainen & Pulkkinen 1999, 13). Validiteetti-käsite liittyy vahvasti kvantitatiiviseen tutkimukseen ja näin ollen sen käyttöä kvalitatiivisen tutkimuksen yhteydessä on kritisoitu (Tuomi & Sarajärvi (2002, 133). Luotettava tutkimus on reliabeli ja objektiivinen eli tutkijasta riippumaton (Vilka-Riihelä 2001, 76). Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen luotettavuutta, eli tulosten samana pysyvyyttä ja tarkkuutta (Holopainen & Pulkkinen 1999, 13; Vilka 2005, 161).

Tuomen ja Sarajärven (2002, 133) mukaan olisi oleellista erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus, jolla he tarkoittavat, että tutkijan omat luonnepiirteet eivät saa vaikuttaa siihen mitä ja miten hän havainnoi ja käsittelee asioita. He kuitenkin painottavat, että jokainen kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisuutena ainutkertainen, eikä sitä koskaan voi toistaa täysin sellaisenaan. Kun kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimuskohde ja tutkittu aineisto sopivat yhteen, voidaan tutkimusta pitää luotettavana. Vilka (2005) tuo esille, että tutkijan tulee arvioida luotettavuuskysymystä jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. Tutkijan on kuvattava tutkimuksessaan mitä, miten ja mistä perustelut hänen ratkaisuihinsa ovat syntyneet. (Vilka 2005, 158 – 159.)

Tutkimuksemme on kokonaisuutena ainutkertainen, joten sitä ei koskaan voida toistaa täysin sellaisenaan. Tutkimuksemme kohderyhmä on pysynyt meille tuntemattomana, ja näin he ovat voineet kirjoittaa heitä koskettavista henkilökohtaisista asioistaan meille anonymisti. Adoptioäitien vastaukset tutkimuskysymyksiimme ovat luotettavia, koska he ovat voineet kirjoittaa kaunistelematta ja turvallisesti mielin

pelkäämättä meidän reaktioitamme heidän mielipiteitään ja kokemuksiaan kohtaan. Tutkimuksemme luotettavuutta voi heikentää luokitteluvaiheen läpikäyminen osittain erikseen. Syvennyimme molemmat eri kirjeisiin luokitteluvaiheessa, mutta ennen lopullisten päätösten tekemistä keskustelimme siitä, sopiko jokin tietty suora lainaus juuri kyseiseen kohtaan molempien mielestä. Olemme pohtineet myös sitä, käsittävätkö tutkimukseemme osallistuneet adoptioäidit äidiksi kasvamisen samalla tavalla. Adoptioäidit eivät kertoneet kirjeissään, miten he määrittelevät äidiksi kasvamisen, vaan pohtivat, mikä on vaikuttanut äidiksi kasvamiseen ja milloin se on alkanut.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimukseemme osallistui seitsemän adoptioäitiä, jotka ovat kotoisin eri puolilta Suomea. Heiltä saamistamme kirjeistä selvisi, että kolmella adoptioäidillä on adoptiolasten lisäksi myös biologisia lapsia. Kansallisten adoptioiden lisäksi äidit ovat adoptoineet lapsia Kiinasta, Thaimaasta ja Etiopiasta. Osa adoptioäideistä toi esiin minä vuonna he olivat saaneet adoptiolapsen. Adoptiot tehtiin vuosien 1982 ja 2004 välisenä aikana. Osa äideistä kertoi lastensa iät adoptiohetkellä. Nuorimmat olivat alle vuoden ikäisiä ja vanhin oli adoptoitaessa 2,5-vuotias.

Jollekin äidinrakkaus on syntynyt sinä hetkenä, kun lapsiesitys tai valokuva lapsesta on saapunut kotiin. Toiselle taas tunne syntyi jo varhaisemmassa vaiheessa, prosessin alussa odotuksineen ja haaveineen. Tunne syveni päivä päivältä lapsen ja äidin kasvaessa toistensa perheenjäseniksi. Jatkuva epävarmuus lapsesta esti joitakin tutkimukseen osallistuvia alkamasta kasvaa äidiksi prosessin alkumetreillä eli äideillä ei ollut uskallusta alkaa konkreettisella tasolla odottaa lasta. Vaikka mielikuvat adoptiolapsesta eivät täysin täytyneetkään kaikilla, ei sillä ollut merkitystä kiintymyssuhteen kehittymiselle. Lapsitiedon tullessa voi äiti olla samaan aikaan onnellinen ja pettynyt niin kuin yksi äideistä asian ilmaisikin. Pettymys liittyi hänen omiin tunteisiin ja hän purki tunteitaan ja sen aiheuttamaa häpeää keskustelemalla asiasta läheiselleen. Nyt jälkepäin äiti ymmärtää, että adoptio-odotukseen liittyy sopeutumista ja siihen

liittyvää kipuilua. Pelot ja negatiiviset tunteet osaltaan herkistävät lapsen tarpeille ja auttavat nostamaan esiin omia tunteita ja pelkoja. Tunteet voivat osaltaan heijastaa myös lapsen tunteita, sitä, että lapsikin joutuu kohtaamaan uutta ja pelottavaa.

6.1 Äidiksi kasvaminen

Emme pyytäneet tutkimukseemme osallistuvia adoptioäitejä määrittelemään äidiksi kasvamista. Yksi kohderyhmäämme kuuluva äiti kuitenkin aiheellisesti aloitti kirjeensä kyseisellä pohdinnalla.

Äidiksi kasvamisen yksinkertainen määrittelemine on kovin vaikeaa näin maallikolle, merkitsee varmasti meille jokaiselle äidille omista taustoistamme riippuen hieman erilaisia asioita. Mutta luulen, että lapsen tausta ei merkitse siinä kovin paljoa, vaan äidin omat kokemukset elämässä ja lähipiirissään.

Useissa kirjeissä tuotiin esille se, miten yhdessä lapsen kanssa vietetty aika kasvatti molemminpuolista kiintymyssuhdetta. Lapsen tutustuminen arkisissa puuhissa kuten ruokailutilanteissa, nukutuksissa, pesuissa ja ylipäätään perushoidoissa, olivat äitien mielestä hedelmällisiä tilanteita tutustua toinen toiseen. Osa adoptioäideistä kuvaili kirjeissään, kuinka äidiksi kasvaminen alkoi jo ennen adoptiopäätöksen saamista. Adoptiopäätöstä jouduttiin odottamaan vuosia ja se aika oli joillekin tuskaa ja epävarmuuden sietämistä. Juuri tämä aika oli osa adoptioäidiksi kasvamista. Toisille epävarmuus taas esti äidiksi kasvamisen alkamista. Tällöin äidit eivät uskaltaneet alkaa konkreettisella tasolla odottaa lasta, jonka saaminen oli epävarmaa. Jos äidit olisivat täysin luottaneet adoptiolapsen saamiseen, olisi kieltävän vastauksen saaminen voinut olla hyvin raskasta. Monella adoptioäidillä voi takanaan olla useitakin keskenmenoja ja niiden aiheuttamat henkiset traumat olisivat voineet uudelleen syntyä mielikuviksi, mikäli kielteinen tieto myös adoptiolapsen saamisesta saataisiin.

Yksi äideistä kertoi odotuksen kestäneen 3,5 vuotta ja hänen mielestään tuo aika oli äidiksi kasvamisen aikaa, vaikka se aika oli myös tuskaa ja epävarmuuden sietämistä. Joillekin siis kasvuun liittyy aikaisessa vaiheessa haaveileminen yhteisestä elämästä kauan odotetun lapsen kanssa. Toiselle taas äidiksi kasvaminen ennen lopullista hyväksyvää päätöstä adoptiolapsesta oli täysi mahdottomuus. Adoptiopäätöksen odotus oli joillekin tuskaa, epävarmuutta ja itkua ja näin äideillä ei ollut rohkeutta antaa äidiksi kasvamisen tunteille valtaa.

Kun lapsi oli sitten totta ja saapunut uuteen kotiin uusien perheenjäsenten luokse, alkoi tutustuminen toisiinsa. Kirjeissä tuotiin esille äitien väsymys, onni, riittämättömyys ja kriisi omista ratkaisuista lasten suhteen. Erään äidin mielestä hyvä adoptioäiti kuuntelee lasta ja herkistyy lapsen tarpeille. Antaa rakkautta ja hoivaa sekä ajan myötä auttaa lasta itsenäistymään. Hyvä äiti saa hermostua ja väsyä, mutta siitä huolimatta antaa lapselleen paljon yhteistä aikaa. Yhteistä aikaa korostettiin useissa kirjeissä, mikä varmasti on äidiksi kasvamisen ja kiintymyssuhteen synnyn kivijalka.

6.1.1 Biologisen ja adoptioäidin äidiksi kasvamisen eroja

Tutkimuksessa tuli esille, että vuosien kuluessa äiti oppi monia asioita lapsestaan ja itsestään. Naiselle adoptiovanhemmuus voi olla tietoisempaa vanhemmuutta kuin biologinen. Biologinen äiti on valmistautunut tulevaan lapseen esimerkiksi lukemalla lapsen kehitysvaiheista ja päivähoidosta eikä niinkään ole tullut miettineeksi itseään äitinä ja päivähoidosta asioita, mutta ei ehkä ollut miettinyt itseään äitinä. Äidiksi kasvaminen voi siis olla adoptioäideille selkeämpää henkisellä tasolla kuin biologisille äideille, koska adoptioäitiys mahdollisine haasteineen ja pitkine prosesseineen pakottaa heidät havaitsemaan, miettimään ja työstämään itseään eteenpäin äitinä.

Ehkä kyseessä oli aiemmin ollut jonkinlainen teknisempi vanhemmuus, ilman tunnepuolen työstämistä ja pohdintaa. Nyt joudun kohtaamaan ensin lapsen kokemuksia, oireilua ja kilpailua ja sitä myötä kaikkien lasteni kasvaessa myös monenlaisia vaikeuksia, epäonnistumisia ja elämän muita kolhuja.

6.1.2 Äidiksi kasvamiseen liittyviä tunteita

Äidit kirjoittivat väsymyksestä sekä riittämättömyydestä vanhempana. Osa äideistä pohti omaa osaamistaan tehdä asioita oikein lapsen suhteen ja että viedäänkö lapsi heiltä pois, jos he toimivatkin väärin. Nyt äidit pitävät sen aikaista pelkoa turhana, mutta heidän mielestään se kuului kehitysvaiheena sen hetkiseen kasvuun. Yksi äideistä pohti itseään ihmisenä, yksilönä, naisena, puolisona ja äitinä. Hän kasvoi ottamaan itsensä huomioon sekä rohkaistui katsomaan omia huonoja puoliaan. Hän alkoi olla rehellisempi, mutta osin myös ahdistuneempi omia heikkouksiaan kohtaan.

Koin, että olin aina ollut aika itseks, elänyt ehkä liikaa omia tarpeitani varten. Tästä seurasi syyllisyys myös äitinä. Jos olisin ymmärtänyt aiemmin niitä asioita joita nyt ymmärrän, olisin tehnyt erilaisia ratkaisuja myös lasteni suhteen. Tämä on asia, joka vaivaa minua vieläkin, mutta ymmärrän myös nyt, että se on asia, jolle en voi enää mitään.

Alussa oli tietenkin kamala pelko omasta riittämättömyydestä, osaanko tai teenkö asiat oikein? Jos teen niin tai näin, viedäänkö tämä meille niin rakas ja arvokas lapsi meiltä pois. Pelko oli toki turha, mutta se kuului kehitysvaiheena meidän kasvuumme perheenä.

6.2 Adoptioäitien kokemuksia tuesta

Adoptioäidit kokivat saaneensa tukea monelta taholta: ammattihenkilöiltä, virastoilta, ystäviltä, sukulaisilta, kerhoista ja järjestöistä sekä erilaisista adoptioon liittyvistä koulutustilaisuuksista. Erityisesti toisilta adoptioperheiltä saatu tuki ja ymmärrys tuli useissa kirjeissä esille. Adoptioäidit pitivät tärkeänä, että he pystyivät puhumaan adoptioon liittyvistä asioista ihmisten kanssa, jotka ovat kokeneet saman. Adoptiovanhemmat ymmärtävät toistensa tunteita ja ajatuksia, koska tietävät mitä toinen tarkoittaa puheellaan. Samaa kokeneiden kesken sanottava menee perille, vaikka

lause jäisi kesken. Kohderyhmämme henkilökohtaisista tarinoista huokuu välittäminen ja suuri tarve kasvaa äidiksi adoptiolapselleen. Kirjeissä tuodaan esille huolehtimisen kuin rakkaudenkin tarve; sitä halutaan antaa ja sitä halutaan saada. Tarinoista kuvastuu adoptioäitiyden monet ulottuvuudet, ne kuvastavat tuskaa ja riemua, pelkoa ja onnea. Kirjeistä selvisi, että adoptioäidit kokevat vaikeaksi puhua ehkä kipeistäkin asioista ihmisten kanssa, jotka eivät ole käsitelleet samaa asiaa tunnetasolla. Kokemukset tuesta ovat adoptioäitien mukaan pääasiassa positiivisia, mutta myös negatiivisia kokemuksia on saatu. Yksi adoptioäideistä kirjoitti, että ei mielestään saanut tukea ammattihenkilöiltä, mutta ei olisi sitä kaivannutkaan, sillä kaikki oli jotenkin niin itsestään selvää ja luonnollista.

6.2.1 Ammattihenkilöiden ja virastojen tuki

Sosiaalitoimiston ammattihenkilöiden tuki koettiin positiivisena, mutta heidän tekemänsä kotikäynnit aiheuttivat myös paineita. Yksi äideistä kirjoittikin, kuinka häntä jännitti sosiaalityöntekijän tuleminen aina etukäteen ja oli huolissaan siitä, oliko kaikki kunnossa. Hän mainitsi kirjeessään, että kengännumeroa työntekijä ei koskaan huomannut kysyä, vaikka muuten selvittikin kaiken. Kotitehtäviä ja keskusteluja pidettiin positiivisina. Niissä pariskunnat muistelivat omaa lapsuuttaan ja pohtivat parisuhdettaan, omia kasvattajan taitojaan, voimavarojaan sekä omaa tukiverkostoaan.

Neuvolasta saatiin tukea muun muassa lapsen terveydentilaan liittyvissä asioissa. Eräs äiti kirjoittikin, miten hänen oli helppo soittaa neuvolaan, kun ymmärtäväinen ”neuvolatäti” jaksoi auttaa häntä kerta toisensa jälkeen. Äitiysvalmennuksesta saatiin tukea vaipanvaihtoihin ja kylvetykseen. Ohjeita ja neuvoja antoivat myös päiväkodin hoitajat äitien hakiessa lapsiaan hoidosta. Palaute ei kuitenkaan ollut aina positiivista. Yksi äideistä mainitsi, miten huonosta kokemuksesta oli jäänyt hänelle ikuiset arvet.

Monen viraston ja laitoksen kanssa asioiden hoitaminen olikin sitten kamalan vaikeaa. Paljon pahaa mieltä sai harteillaan kantaa. Seurakunnassa, vakuutuslaitoksessa ja vielä käräjäoikeudessaakin asiat menivät 'Murphyn lain' mukaan: Jos jokin voi mennä pieleen niin se myös menee.

Itse pelkäsin kaikkea mahdollista maan ja taivaan väliltä. Onko tyttö terve – onko tämä tai tämä normaalia – syökö tarpeeksi vai liikaa – miksi itkee noin tai näin – miksi tekee noin ja miksei jo tee näin? Loputtomasti pohdintaa ja soittoja neuvolaan. Onneksi meille sattui ymmärtäväinen neuvola-täti.

6.2.2 Ystävien ja sukulaisten tuki

Ystäviin luotetaan ja tuetaan kuin kiveen, vaikka oma usko jaksamiseen olisi välillä lopussa. Heidän merkityksensä adoptioprosessissa nousi jokaisen kohderyhmämme adoptioäidin kirjeestä voimakkaasti esille. Heidän konkreettista apuaan ja henkistä tukeaan pidettiin arvossa. Yksikään adoptioäiti ei kirjoittanut ystävien tuesta negatiivisessa mielessä. Myös sukulaisilta saatu tuki korostui kirjeissä. Erityisesti lapsen isovanhempien tuesta kiiteltiin ja heidän antamaansa palautetta sekä suhtautumistaan arvostettiin. Yksi adoptioäideistä koki, ettei hän ollut saanut tukea omalta äidiltään odotusvaiheessa. Hän epäili, että hänen äitinsä työsti omaa tulevaa adoptioisovanhemmuitaan ja mietti, osaisiko hän olla tulokkaalle samanlainen mummo kuin muillekin lapsenlapsilleen ja osaisiko hän rakastaa adoptiolasta samalla tavalla. Äidit toivat kirjeissä esiin myös puolison tuen merkityksen. Eräs äiti kokee, että hän miehensä kanssa ovat kaksikko, jotka täydentävät toisiaan ja muodostavat hyvää vanhemmuutta lapsilleen.

Oma isäni, joka tuolloin oli jo 70-vuotias kävi vaunu-ostoksilla ja sukulaiset koostuivat kuulemaan, kun jaoin ohjeita sängyn pohjalta.

Ja kun toinen meistä ei jaksa, jaksaa yleensä toinen. On helpottavaa, kun voi luovuttaa kasvatusvastuuta ja ihan käytännön asioiden hoitoa toiselle aikuiselle. En uskalla edes ajatella, millaista olisi kasvattaa näitä lapsia yksin.

Vaikka sukulaisten henkistä ja fyysistä tukea arvostetaan, kaikki eivät koe sitä välttämättömänä. Koska adoptiosta ei tiedetä ja se on omalla tavallaan vieras ja ehkä arkakin asia, sukulaiset eivät uskalla kysyä siitä mitään. Adoptioon liittyy usein lapsettomuuden läpikäyminen yhtenä elämänvaiheena, eikä siitä haluta puhua. Ei haluta satuttaa. Kirjeistä voi todeta, että positiivinen tuki tulee läheisiltä, joille äidit ovat kertoneet tilanteesta ja vähemmän läheiset taas saattavat aiheuttaa kysymyksillään mielipahaa.

Raskaus ei näy päälle päin. Ihmiset eivät ymmärrä tai ovat ”hienotunteisia” eivätkä kysy mitään. Tai jos kysyvät, kysyvät väärää asioita, väärään aikaan, seurauksena mielipahaa. Olet siis yksin odotuksen kanssa. Tukea tulee vain niiltä, joille olet selittänyt omat asiasi ja jotka ovat sinua lähellä. Odotus on pitkä ja uuvuttava.

6.2.3 Yhteys muihin adoptiovanhempiin

Adoptioasioista on helppo puhua sellaisen ihmisen kanssa, jolle ei tarvitse selittää kaikkea. Ihmiselle, joka on itse käynyt saman prosessin läpi tai on samassa tilanteessa, ei tarvitse eritellä tunteita ja kertoa prosessin etenemisestä yksityiskohdittain. Adoptiovanhemmuuskurssilla äidit ovat voineet pohtia yhdessä samoja mieltä askaruttavia kysymyksiä ja tapaamiset ovat antaneet joillekin uskonvahvistusta omaan äitiyteen. Kevät- ja syystapaamisissa sekä ns. kulttuuritapaamisissa lapsetkin ovat saneet kosketuksen muista maista tullesiin lapsiin ja erityisesti lapsiin, jotka on adoptoitu. Yksi äideistä kirjoitti heidän kuuluvan paikalliseen Adoptioperheet yhdistykseen. Sieltä hän on saanut perheineen elinikäisiä, uusia ystäviä muista adoptioperheistä vuosien aikana.

Merkittävintä oli kuitenkin se, että saimme olla samaa asiaa pohtivien ja samaa prosessia eteenpäin vievien ihmisten seurassa. Tämä oli meille merkittävää, koska jo lapsia omaavana perheenä jouduimme tuohon aikaan perustelevaan ratkaisumme aika paljon sekä omassa lähipiirissämme että myös adoptioneuvontaa antaville sosiaalityöntekijöille. Koinkin, että meilläkin on oikeus olla mukana adoptiossa, että motiivimme

adoptoida kelpaavat ja että toisillakin on samanlaisia kokemuksia ja ajatuksia, joita voimme keskenämme jakaa.

Lapset tapaavat vertaisiaan Thaimaasta adoptoituja lapsia ja me vanhemmat keskustelemme keskenämme mieltä painavista asioista. Siellä on ollut myös monia mielenkiintoisia luentoaiheita adoptiosta. Kuulumme myös paikalliseen adoptioperheet yhdistykseen, joka on toiminut parisen vuotta. Tapaamme keran kuukaudessa ja meillä on yhteisiä retkiä. Olemme saaneet elinikäisiä, uusia ystäviä muista adoptioperheistä näiden vuosien aikana.

6.2.4 Tukeen kohdistuvat toivomukset

Saimme kohderyhmämme adoptioäideiltä odottamaamme vähemmän suoria toivomuksia tuen laadusta ja määrästä. Uskomme sen johtuvan siitä, että adoptioon liittyä paljon tunteita, jotka ovat pääasiassa positiivisia, eivät adoptioäidit osanneet kertoa toivomuksiaan. Adoptioäidit kirjoittivat kaipaavansa surullisiin asioihin enemmän tukea kuin iloisiin asioihin. Tästä syystä he eivät tuoneet kirjeissään esille toivomuksia tuen laadusta ja määrästä, sillä adoptio koetaan iloisena asiana. Ammattihenkilöihin ja erilaisiin virastoihin kohdistuvat kritiikit saavat kuitenkin pohtimaan, olisiko jossakin parantamisen varaa. Vaikka perheeseen saadaankin adoptiolapsi, voi äiti silti kaivata omaa biologista lasta elämäänsä. Oman biologisen lapsen kaipuu voi herätä missä tahansa elämänvaiheessa. Adoptio ei poista naisen biologista lapsettomuutta ja tämä kipeä asia vaatii tukea, jota osa tutkimukseemme osallistuneista äideistä jäi kaipaamaan.

Enemmän olisin kaivannut tukea kohdatessamme lapsettomuuden.

6.3 Kiintymyssuhteen syntyminen

Kiintymys lapseen syntyi tutkimuksemme äideillä eri tavoin ja eri aikaan. Osalla äideistä kiintymyssuhde kehittyi ajan myötä kun taas toisilla äidillinen huolehtiminen heräsi heti, kun saivat kuulla tulevasta lapsesta ja itsestä tulevana vanhempana. Yksi

äideistä kirjoittikin, miten hän pystyi virittäytymään lapsen tunnetilaan ja olla valmiina ottamaan lapsi vastaan ja kiintyä häneen. Toisille lapsi oli heti rakas ja oma ensi tapaamisesta lähtien. Kiintymyssuhteen kehittymiseen vaikutti äitien mielestä myös se, miten adoptiolapsi otti kontaktia ja osoitti kiintymystä adoptioäitiä kohtaan. Yksi äideistä totesi kirjeessään, että pieni lapsi luottaa siihen hoivaa ja ruokaa antavaan ihmiseen, jonka lähellä hän elää ja kasvaa. Hän kirjoitti luottavansa äitinä siihen, että heidän yhteisellä taipaleellaan on molemmille suurta hyötyä tuottava tarkoitus. Hyödyllä hän tarkoitti tässä yhteydessä henkistä rikkautta. Joissakin kirjeissä oli kerrottu siitä, kuinka hoitotilanteet ovat hyvinkin tärkeitä äidin ja lapsen välisen kiintymyssuhteen kehittymiselle. Kotiäitinä olemista pidettiin tärkeänä kiintymyssuhteen syntymisen kannalta, sillä tänä aikana äiti ja lapsi saivat tutustua toisiinsa rauhassa ilman ulkopuolelta tulevia paineita.

Kiintymys lapseen kasvaa joka päivä edelleen ja se toisaalta pelottaa, toisaalta on niin armollista elämää. pelottaa se, että päättyykö tunteen kasvu joskus, onko kiintymykselle olemassa jokin raja.

Muutamissa kirjeissä pidettiin kiintymyssuhteen syntymiselle tärkeänä sitä, että lapsen oli oltava vauva, jotta yhdessä kasvaminen äidiksi ja lapseksi onnistui. Adoptioäitien mielestä kiintymyssuhteen kehittyminen oli helpompaa ja kenties nopeampaa, mitä varhaisemmassa vaiheessa suhde alkoi. Muutamat äidit, joilla on useampia adoptoituja lapsia, vertasivat lasten kiintymystä heihin. He olivat sitä mieltä, että vanhempana tulleet lapset vierastivat ja pelkäsivät uusia perheenjäseniä enemmän kuin nuorempina tulleet lapset.

Sosiaalityöntekijät ehdottivat meille jo isompaa lasta. Olin tätä vastaan alusta asti ja hyvin jyrkkä tämän asian suhteen. Ilmoitin heti, että lapsen on oltava vauva, jotta pystymme yhdessä kasvamaan äidiksi ja lapseksi. Koin asian erittäin tärkeäksi kiintymyssuhteen kehittymisen kannalta niin itselleni kuin lapsellekin.

6.3.1 Vahvasti äiti

Kiintymyssuhde voi äidillä alkaa jo odotusaikana äidin katsellessa lapsen kuvaa toisella puolen maapalloa. Omistautuminen ja sitoutuminen voi äitien mukaan alkaa, kun lapsi on kiinni äidissä ja äiti saa tyydyttää lapsen tarpeet. Yksi äideistä muisteli, miten hänen poikansa oli reipas, iloinen ja sosiaalinen ja otti hänet äidikseen hyvin nopeasti. Äideillä syntyi äidillinen huolehtiminen lapsesta heti, kun he kuuluivat tulevasta lapsestaan. Tieto synnytti myös paljon kysymyksiä ja ajatuksia omasta äitiydestä.

Ensin häntä vähän ujostutti ja pelotti, kun hän näki meidät oman ”nannyn” sylissä. Katseli meitä varovasti, sitten reipastui ja alkoi leikkiä kanssamme. Sininen, pieni kuplavolkkari oli mieluinen ja isin hypytessä ilmaan tuli ensimmäiset riemunkiljahduksetkin! Seuraavana muistikuvana on taksista, kun poikani istuu sylissäni ja puristaa itseään minuun tiukasti kiinni pienillä käsillään. Olen nyt äiti ja vastuu tästä pienestä ihmisestä on suuri, mutta kaikki tuntuu kuitenkin hyvältä ja ansaitulta. Olen onnellinen. Olen äiti.

Toisella tutkimukseen osallistuvalla äidillä heräsi äidillinen huolehtiminen lapsesta heti, kun hän kuuli tulevasta lapsesta. Samalla hänellä heräsi myös useita kysymyksiä lapsesta ja itsestään vanhempana. Aikuinen voi kirjeiden perusteella virittäytyä lapsen tunnetilaan ja olla valmiina vastaanottamaan ja kiintymään lapseen. Mahdollinen paaha mieli ja negatiivisuus voi pyyhkiytyä salamanlailla pois, äidin nähdessään ja koskettaessaan lasta konkreettisesti ensimmäistä kertaa.

Yksi äideistä muisteli alkanutta kotimatkaa lapsensa kanssa. Hänen äidillinen vastuu heräsi tuolloin, kun hänen sylissänsä istui pieni poika, joka puristi itseään häneen tiukasti pienillä käsillään. Äidin sydäntä lämmitti tuo hetki ja kaikki tuntui hyvältä ja ansaitulta. Hän koki olevansa äiti ja hänellä oli vastuu tuosta pienestä ihmisestä.

6.3.2 Heikosti positiivinen

Adoptioäidin rooli voi olla varsinkin ensimmäisen lapsen tullessa heikko ja hämärä niin kuin yksi äideistä kuvaili omaa äitiytään. Kiintymyssuhteen syntymisen hitauteen voi äitien mukaan vaikuttaa se, jos äiti on työssä ja perheen isä kotona. Näin lapsi kiintyy ensimmäiseksi isään, jonka kanssa hän viettää äitiä enemmän aikaa. Äiti saattaa joutua myös tilanteeseen, missä lapsi kiintyy isään ja äidin mielestä isä onnistuu paremmin kasvatusasioissa kuin itse. Äiti pohtii tällöin omaa roolia, kiintymyssuhdetta ja sen vaikutusta siihen, miten hänen lapsensa kiintyy häneen sekä miten hän jaksaa ajatuksen kanssa, että hänen miehensä on onnistunut paremmin sellaisissa asioissa, joissa hän äitinä olisi halunnut onnistua. Mylläri kirjoittaa (2006, 188) onnistumisen paineista, joita ovat omalta osaltaan luomassa niin äiti itse kuin ympäristökin. Myllärin mukaan onnistumisen paineet ovat suuria etenkin äideillä. Hän kirjoittaa: “Olla nyt äiti lapselle, joka ei pidä sinua äitinä, vaan työntää sinut luotaan kuin vieraan ja etsii turvaa vain isästä ihmistenkin ilmoilla.”

Kalland (2002, 204-205) tuo esiin mahdollisuuden, missä adoptoidut ja sijoitetut lapset saattavat oireilla siten, että lapsi ei vierasta normaalilla tavalla. Lapsi siis voi tervehtiä tai muulla tavalla ottaa vaivattomasti kontaktia tuntemattomiin ihmisiin. Lapsi voi tarrautua vieraaseen ihmiseen ja itkeä, jos äiti poistuu paikalta. Tämä saattaa aiheuttaa adoptiovanhemmille tunteen, että he eivät ole tärkeitä lapselle. Jos lapsi ei valikoi ihmisiä, kenelle hän on sosiaalinen, pidetään sitä varhaisen kiinnittymishäiriön merkinä.

Lapsen puolelta kiintymyssuhde minuun on ollut erilainen. Vanhemman kohdalla isä oli 8kk kotona ja minä vasta sen jälkeen 1,5 vuotta kotona. Lapsen kiintymisen minuun tuli vasta isän jälkeen.

Toisen lapsen kohdalla on ollut vaikeaa se, että hän valitsi isänsä ensisijaiseksi vanhemmakseen ja tämä jatkuu vieläkin. On ollut tunnetasolla rankkaa huomata kelpaavansa vasta toissijaisesti. Osittain tämä koskee kaikkia lapsiamme, koska mieheni on erittäin lämmin, hauska, turvallinen ja hyvä isä. Itse koen olevani ankarampi, rajoittuneempi, valitettavasti myös poissaolevampi vanhempana.

Alkuun hän meni innokkaana kaikkien syyiin, koska oli oppinut imemään välittämistä näin. Pian hän oppi kuitenkin pitämään erillään oman perheen ja muut läheiset.

6.4 Ympäristön aiheuttamat paineet

Äidit kirjoittivat ympäristön tunkeilevista kysymyksistä ja kummallisista kommentista adoptiota kohtaan. Ulkopuolisilla ihmisillä ei kuitenkaan aina ole tarkoitus loukata, vaan kyse on tietämättömyydestä ja ajattelemattomuudesta. Joitakin äitejä saattavat häiritä ihmisten tuijotukset. Aikuiset tuijottavat, mutta eivät kuitenkaan kysy mitään. Työkaverit saattavat kysellä liian tarkasti adoptiolasten taustoista, mitkä jotkin äidit haluaisivat pitää oman perheen tietoina. Yksi äideistä kirjoittikin, miten alkuaika oli tuntunut hänestä ikuiselta selittämiseltä. Adoptioäidit eivät välttämättä halua vertailla lastaan toisiin saman ikäisiin lapsiin, vaikka lapsen kehitys onkin yleinen puheenaihe äitien keskuudessa. Adoptiosta kertominen toisille adoptioperheille voi taas olla helppoa ja tukea antavaa, koska perheet ovat kokeneet useita samoja asioita ja ymmärtävät eri vaiheita ja niihin liittyviä tunteita.

Olenko OIKEA äiti? Onko lapsi sinun OMA? Oletpa HYVÄ ihminen ja toiminut HIENOSTI. Kylläpä lapsesi on päässyt hyvään kotiin. Onpa kaikki nyt HIENOA. Mutta tuli varmasti hyvin KALLIKSI. Mutta kuinka sen kaiken kestät? Mikä tärkeintä: Kuinka autan lastani kestäämään! Millaisen mallin annan?!

Olen mielelläni puhunut asioista esim. torilla tuntemattomien kanssa heidän kysytyään jotain. Tunnen tehneeni hyvää valistustyötä samalla ihmisten ymmärtäessä kuinka hieno aisa on kun lapset, jotka tarvitsevat vanhempia kohtaavat vanhemmat, jotka haluavat lapsen.

6.5 Ennakko-odotusten merkitys adoptioprosessissa

Omat ennakko-odotukset ja kuvitelmat ovat vaikuttaneet joidenkin tutkimukseemme osallistuvien äitien äidiksi kasvamiseen. Joku äideistä on kuvitellut mielessään tulevan lapsen olevan ruskeahiuksinen ja tummasilmäinen lapsi. Ennakko-odotukset lapsen ulkonäöstä eivät aina ole sitä, mitä kuvitellaan. Kun tieto tulevasta lapsesta saadaan, äiti voi olla samaan aikaan onnellinen ja pettynyt. Äiti miettii lapsen tulevia vaatteita, mitä hän varaa etukäteen lapselle ja mistä hän luopuu. Äiti voi myös suunnitella, miten hän viettää aikaa lapsen kanssa. Hän ehkä haluaa tarjota lapselle erilaisia aktiviteetteja, näyttää hänelle ympäristöä ja tarjota terveellistä ruokaa, mutta lapsi ei välttämättä olekaan innostunut kaupungille lähdestä, autossa istumisesta tai äidin omatekemästä porkkanasoseesta. Toisille taas ennakko-odotusten asettaminen, suunnittelu ja valmistelu voivat olla henkisesti raskasta, koska adoptio ei koskaan ole täysin varmaa. Yhdelle äideistä ennakko-odotukset muuttuivat realistisiksi hänen odottaessaan päätöstä lapsesta. Hänen mielestään kansainvälisen adoption monet vaiheet edesauttavatkin tulevaa äitiä pysymään realistisena.

Minusta valokuvan lapsi ei ollut kaunis, hän näytti lähinnä vanhalta ukolta pyjamassa. Yritin työstää omaa tunnettani ja sen aiheuttamaa häpeää teettämällä kuvasta isoja kopioita ja jakelemalla niitä myös lähisuvulle. Olin näkevinäni heidänkin katseessaan ihmetystä lapsen ulkonäköä kohtaan ja kärsin, kun näin heidän ilmeissään samaa kuin omassa mielessäni.

Olemme vain toivoneet saada terveen lapsen, tulla riittävän hyväksi äidiksi ja isäksi. Tässä on haastetta pitkälle tulevaisuuteen!

7 YHTEENVETO

Äidiksi kasvaminen tapahtuu jokaisella adoptioäidillä yksilöllisessä aikataulussa. Juvakka (2000, 11) toteaa, että äitiyttä harjoitellaan ja siihen kasvetaan tulematta kuitenkaan täydelliseksi. Joillakin äideillä äidiksi kasvaminen saa alkunsa jo sillä hetkellä, kun he itse tekevät päätöksen adoptoida. Adoption varmistuessa äidit uskaltaavat alkaa kasvamaan tulevaan äitiyteen. Tällöin äitiyttä aletaan pitää todellisena ja epävarmuus adoptiolapsen saamisesta väistyy vähitellen. Äidit uskaltavat antaa tunteilleen vallan ja alkavat suunnittelemaan yhteistä tulevaisuutta lapsen kanssa. Osa äideistä kokee äidiksi kasvamisen alkavan ensitapaamisella, kun adoptiolapsi ei ole enää vain tarina tai valokuva, vaan todellinen ihminen, joka ei enää elä pelkästään mielikuvissa. Päivittäiset hoitotilanteet koetaan rikkautena, jotka edesauttavat äidin ja lapsen välisen kiintymyssuhteen syntymistä. Molemminpuolinen kiintymyssuhde puolestaan mahdollistaa äidiksi kasvamisen tunteen. Vanhemmuus on elinikäinen kasvuhaaste ja jokainen äiti on erilainen.

Äidiksi kasvamiseen vaikuttavia tekijöitä ovat vanhemman aikaisemmat kokemukset, oma lapsuus, vanhemmuutta koskevat mielikuvat, sosiaalinen ympäristö ja yhteiskunnalliset odotukset. Äidin ennako-odotukset tulevaa lasta kohtaan ja usko omiin kykyihin olla äiti vaikuttavat myös tulevaan äitiyteen. Äidin ennako-odotukset voivat kohdistua esimerkiksi adoptiolapsen ulkonäköön, luonteeseen sekä ikään. Äidillä voi olla suunnitelmia ja ennako-odotuksia myös tulevaisuuden toteutumiseen hänen pohiessaan, millaiseksi elämä muotoutuu uuden perheenjäsenen myötä. Kaikki tutkimuksemme adoptioäidit kuitenkin toivoivat tervettä lasta.

Äidiksi kasvamiseen eivät vaikuta ainoastaan äidin oma innostus ja tarve olla äiti, vaan myös adoptiolapsen osoittama kiintymys äitiin. Kiintymyssuhde vaatii sekä äidin että lapsen halua ja kykyä luottaa ja tutustua. On melko yleistä, että lapsi kiintyy aluksi vain isään. Tällöin äiti voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi ja se puolestaan vaikeuttaa ja hankaloittaa äidin tunnetta omasta äidiksi kasvamisesta. Monet adoptiolapset ovat saattaneet jo lyhyenkin elämänsä aikana kokea hyvin traumaattisia asioita,

jolloin luottamussuhteen syntyminen ja toiseen ihmiseen kiintyminen ei ole helppoa. Lapsen voi olla vaikeaa ottaa kontaktia adoptiovanhempiinsa ja äiti voi tuntea riittämättömyyttä omia äidillisiä kykyjään kohtaan. Äidit toivat kirjeissään esille, kuinka oleellista on huomioida lapsen ikä adoptiohetkellä. Yhdessä kasvaminen äidiksi ja lapseksi on joillekin helpompaa, kun saa tutustua lapseen jo vauvaiästä lähtien. Vauvana lapsi on avuton ja tarvitsee äitiä enemmän kuin vanhempi lapsi. Peltoniemi-Ojalan (1999, 63) mukaan vauvan vaatima hoito edesauttaa äidin kiintymyksen syntyyn lasta kohtaan nopeammin kuin vanhempaan lapseen.

Ympäristö voi aiheuttaa paineita adoptioäideille omalla tietämättömyydellään ja uteliaisuudellaan. Äidille kohdistuvat kysymykset esimerkiksi lapsen taustasta voivat tuntua liian tunkeilevilta. Adoptioperheet haluavat pitää jotkut asiat oman perheen tietona eivätkä halua jakaa kaikkia kokemuksiaan vieraille ihmisille. Ympäristö painostaa äitiä läpikäymään adoptioprosessia vieraidenkin ihmisten kanssa, eikä riitä, että hän itse perheensä kanssa työstää perheen sisäistä muutosta. Nämä kysymykset voivat saada äidin kyseenalaistamaan omaa äitiyttään ja päätöksiään. Ei riitä, että adoptioprosessia työstetään perheen ja viranomaisten kesken, vaan myös ympäristö aiheuttaa lisäpaineita kysymyksillään. Ympäristön paineet aiheuttavat omalta osaltaan onnistumisen paineita. Äideiltä saatetaan odottaa jatkuvaa jaksamista ja iloa, kun lapsi vihdoinkin saadaan perheeseen. Jotkut äidit eivät tästä syystä salli itselleen masentuneisuuden ja jaksamattomuuden tunteita, vaan haluavat vastata ympäristön odotuksiin täydellisestä äitiydestä. Adoptioäitiys ei eroa biologisesta äitiydestä tässäkään suhteessa, sillä äitiys koostuu niin iloista kuin suruistakin.

Adoptioäidit pitävät ensisijaisena tärkeänä puolisoltaan, ystäviltaan ja sukulaisiltaan saamaansa tukea. Lähiverkoston tuki ja hyväksyntä koettiin oleellisena voimavarana äidiksi kasvamisessa. Toisten adoptioperheiden kanssa käytyjä keskusteluja pidetään tärkeinä, koska molemmat osapuolet ymmärtävät toisiaan ja tietävät kokemuksesta, mitä toinen haluaa antaa ymmärtää. Tutkimuksemme tuloksissa tuotiin esille myös ammattihenkilöiltä, virastoista, kerhoista ja yhdistyksistä saatu tuki, jota toki pidettiin tärkeänä, mutta ei yhtä merkittävänä kuin lähiverkostolta saatua tukea ja ymmärrystä.

POHDINTA

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää miten adoptioäidit kokevat äidiksi kasvamisen. Halusimme antaa tutkimuksemme lukijoille mahdollisuuden nähdä ja kokea edes osa niistä tunteista, joita adoptioäidit toivat henkilökohtaisissa kirjeissään esille. Toivoimme tutkimuksemme valottavan adoptioäitien odotuksia, toiveita ja pettymyksen tunteita sekä antavan käsitystä adoptioprosessiin liittyvistä tukitoimenpiteistä ja niihin mahdollisesti kohdistuvista odotuksista ja toiveista. Adoptioäitien kirjeet olivat hyvin koskettavia ja kohderyhmämme oli todella panostanut niiden kirjoittamiseen. Niistä välittyi tunnetta. Pelkäsimme, että kirjeet saattaisivat jäädä pintapuolisiksi selostuksiksi siitä, miten adoptioprosessi etenee, mutta onneksi pelkäsimme turhaan. Adoptioäidit olivat uskaltaneet kirjoittaa tunteistaan luottamuksellisesti ja kaunistelematta, ja juuri tästä syystä saavutimme tutkimukselle asettamamme tavoitteet. Äidit kirjoittivat monisanaisesti ja kuvaillen asioista, jotka olivat vaikuttaneet heidän äidiksi kasvamiseensa ja tunteista, joita he olivat kokeneet adoptioprosessin aikana. Kohderyhmämme meille lähettämä materiaali oli laaja ja opinnäytetyömme kannalta hyvin arvokas.

Tutkimuksemme keskeisin tulos on, että jokainen adoptioäiti kasvaa äidiksi yksilöllisesti kukin omalla tavallaan ja kukin omalla aikataulullaan. Asiat, jotka äidiksi kasvamiseen vaikuttavat, vaihtelevat aina adoptioäidistä riippuen. Tästä huolimatta ja juuri tästä syystä adoptioäitien kokemukset ovat erilaisia ja he pitävät eri asioita tärkeinä matkallaan kohti adoptioäitiyttä. Jokainen äiti kasvaa lapsen myötä äidiksi, on lapsi sitten biologinen tai adoptoitu.

Tutkimuksemme perusteella ei ole olemassa yleistä tekijää, joka kertoisi, mikä asia sataprosenttisella varmuudella auttaisi jokaista adoptioäitiä kasvamaan äidiksi. Tämä ei ollut tarkoituksemme. Tutkimuksemme avulla pääsimme tavoitteeseen johon pyrimmekin, eli kuvasimme vain ja ainoastaan meidän tutkimukseemme osallistuneiden adoptioäitien kokemuksia äidiksi kasvamisesta. Mielestämme tutkimustulos kertoo siitä, että adoptioäidiksi kasvaminen ei eroa paljoa biologisen äidin äidiksi

kasvamisesta. Myös biologiset äidit kasvavat äidiksi kukin omalla tavallaan ja matkalla kohti äitiyttä varmasti myös heistä jokainen kokee eri asioita merkittävinä.

Kuitenkin tutkimuksessamme tuli esille paljon myös sellaisia asioita, joita biologinen äiti ei välttämättä tule lainkaan pohtineeksi tullessaan raskaaksi ja synnyttäessään lapsen. Adoptioäiti joutuu kyseenalaistamaan lähestulkoon kaiken adoptioprosessin aikana, sillä edes lapsen saaminen ei ole varmaa. Toki biologinenkin raskaus voi keskeytyä, mutta adoptiolapsen odottaminen voi kestää vuosia ja silti kauan ja hartaasti odotettu lapsi jaattaa jäädä tulematta. Adoptioäiti ei näe neuvolassa käydessään pienen sikiön liikkeitä, hän ei kuule pienen vauvansa sydämen lyöntiä eikä hän tunne sen liikehdintää kohdussaan. Silti hän luo mieleensä kuvan tulevasta lapsestaan. Ja odottaa - ja odottaa. Mielestämme biologiselle äidille lapsi on todellinen siitä hetkestä lähtien, kun hän saa tiedon raskaudesta. Adoptioäidille lapsi on todellinen vasta sitten, kun hän saa ensimmäisen kontaktin lapseen. Kontaktilla tarkoitamme esimerkiksi valokuvaa tai ensimmäistä konkreettista tapaamista. Biologinen äiti ei joudu myöskään adoptioäidiksi haluavan tavoin todistelemaan vieraille ihmisille haluaan tulla äidiksi.

Äitiys on asia, jota moni nainen toivoo enemmän kuin mitään muuta asiaa elämässään ja monet pitävät sitä itsestään selvyytenä. Aina se ei kuitenkaan onnistu halutulla tavalla. Miltä silloin tuntuu se, että vieras ihminen tulee omaan kotiin esittämään kysymyksiä ja hänelle pitää pystyä todistamaan se, että todella pystyisi olemaan äiti, vaikka se ei biologisesti ehkä olisikaan mahdollista? Adoptiolasta toivovia ihmisiä on tuhansia ja taas tuhansia. Miltä tuntuu yrittää saada sosiaaliviranomainen uskomaan siihen, että juuri minun pitäisi olla adoptiolapsen rakastava äiti ja että juuri minun perheessäni adoptiolapsella olisi hyvä olla?

Keskustelimme tutkimustyötä tehdessämme, voiko toisen lasta rakastaa kuin omaansa. Omasta lapsestaan hakee usein piirteitä, jotka ovat joko itseltä tai omalta puolisolta perittyjä ja tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapsella saattaa olla samanlaisia mielenkiinnon kohteita, kuin itsellä on ollut hänen iässään tai hänen

temperamenttinsa saattaa vastata puolison tapaa reagoida ja suhtautua asioihin. Kun adoptiolapsessa ei näe mitään omasta itsestään, vaikuttaako se äidiksi kasvamiseen tai siihen, miten lapseen suhtautuu? Miltä tuntuu ajatella, että tuon adoptiolapsemme on varmasti perinyt äidiltään ja minkälaisia ovat adoptioäidin ajatukset biologista äitiä kohtaan? Vai ajatteleeko sellaista ollenkaan? Miten adoptioäiti suhtautuu siihen, että puolittuntematon ihminen tulee kaupassa ihastelemaan pientä vauvaa ja huomauttaa “Onpas tytöllä ihan äitinsä silmät!”?

Keskustelimme paljon myös siitä, mitä kaikkea adoptiolapsi on voinut kokea ennen adoptioperheeseen pääsemistään. Usein, esimerkiksi kansainvälisesti adoptoitaessa lapsen tiedot ovat puutteelliset. Hänestä ei välttämättä tiedetä yhtään mitään ja joskus lapsen tiedot voivat olla jopa tekaistut eikä sitä ehkä koskaan saada tietää. Tällöin adoptiovanhemmat voivat joutua pohtimaan ja kokemaan monia erilaisia asioita, joiden syitä he eivät tiedä. Vaikka lapsi ei itse muistaisi menneisyyttään, sieltä on varmasti jäänyt hänelle tiedostamattomia muistoja, jotka vaikuttavat hänen käyttäytymiseensä.

Saamamme taustatiedot ovat puutteellisia. Huomasimme asian vasta adoptioäitien kirjeet saatuamme ja ne luettuamme. Meidän olisi pitänyt pyytää adoptioäitejä liittämään kirjeisiinsä adoptiota ja itseään koskevia oleellisia tietoja. Näillä tarkoitamme esimerkiksi tietoja adoption ajankohdasta ja adoptiomaasta sekä omasta iästään adoptioprosessin alkaessa. Myös lapsen ikä adoptiohetkellä olisi ollut mielenkiintoinen tieto, jota olisimme voineet hyödyntää erityisesti tutkimuksemme pohdinta-osiossa. Näiden taustatietojen avulla olisimme pystyneet pohtimaan, miten eri aikakaudet vaikuttavat siihen, mitä adoptioäidit kaipaavat esimerkiksi tukimuodoilta ja minkälaisia palveluita on saatavilla. Jos tietäisimme lasten iät adoptiohetkellä, pystyisimme pohtimaan miten lapsen ikä on vaikuttanut äidin ja lapsen väliseen kiintymyssuhteen kehittymiseen. Kyseisten taustatietojen selvittäminen ja raportointi olisi antanut meille myös paremman mahdollisuuden luoda tutkimuksemme lukijoille todellisempi kuva adoptioäideistä. Aikakausi vaikuttaa myös siihen, miten äitiys koetaan ja minkälaista ympäristön suhtautuminen on adoptioon. Kysymällä näitä asioita, olisimme voineet

pohtia eri asioiden merkityksiä suhteessa laajempaan kokonaisuuteen. Moni asia on keskenään liitoksissa ja sen huomaaminen oli mahdollista vasta ryhtyessämme purkamaan ja analysoimaan kohderyhmämme kirjeitä.

Yksi tutkimukseen osallistuja oli puhelinkeskustelussa ymmärtänyt tutkimuskaavakkeen sisältävän sopivien vaihtoehtojen merkitsemistä sekä suppeampiin kysymyksiin vastaamista. Kirjeessään hän pahoitteli väärinymmärrystä, mutta toivoi meidän saavan hänen kirjeestään tarvittavat tiedot. Tutkimukseen osallistuja ei siis ollut valmistunut niin avoimeen kyselyyn, jonka lähetimme hänelle. Tutkimuskaavaketta ja ohjaavien kysymyksiä toimivuutta emme testanneet kenelläkään ennen kohderyhmälle lähettämistä. Kuitenkin luetuimme ohjaavat kysymykset kahdella opiskelukaaverillamme ja pohdimme yhdessä sitä, kuinka he ymmärsivät kysymyksenasettelumme.

Tutkimuksemme edetessä huomasimme, kuinka laaja alue adoptioäitiys on ja miten moni asia vaikuttaa äitiyteen ja kiintymyssuhteen syntymiseen. Opinnäytetyömme edetessä havahduimme monesti siihen, että olimme haalineet valtavan määrän adoptioon liittyvää aineistoa, joka ei kuitenkaan liittynyt varsinaisesti työmme punaiseen lankaan. Tutkimuksemme tarjoaakin useita jatkotutkimuksien aiheita. Työ oli rajattava jotenkin ja onkin toisen tutkimuksen tehtävä ryhtyä selvittämään, miten eri aikakausina esimerkiksi ympäristö on suhtautunut adoptioon ja miten se on vaikuttanut adoptioäitien tuen tarpeeseen. Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää adoptioisien isiksi kasvamista ja heidän tunteitaan adoptioprosessin eri vaiheissa. Tämä kiinnostaa muun muassa sen takia, että lähinnä fyysiset tuntemukset mainittiin tutkimuksemme lähdeoteoksissa asioina, jotka vaikuttavat äidiksi kasvamisen alkamiseen. Tällä tarkoitamme esimerkiksi oksistoniinin tuotantoa ja vauvan liikehdintää kohdussa. Biologinen isä ei kanna lasta yhdeksää kuukautta sisällään, vaan seuraa raskautta sivusta. Hän ei tunne raskauden aiheuttamia fyysisiä tuntemuksia. Onko siis adoptioisien ja biologisten isien isiksi kasvamisessa eroja ja jos on, niin millaisia ja miten ne ilmenevät? Jätetäänkö isät liikaa syrjään ja pidetäänkö adoptiota enemmän äitien juttuna kuin isien asiana?

Tämän tutkimuksemme myötä uskomme olevamme aikaisempaa valmiimpia kohtaamaan adoptioäitejä, jotka joutuvat käsittelemään erilaisia ennakko-odotuksia ja ympäristön paineita, joita biologiset äidit eivät välttämättä koe koskaan elämänsä aikana. Perhetyön kautta sosionomi pystyy tukemaan adoptioäidin äidiksi kasvamista, johon saattaa usein liittyä kysymyksiä esimerkiksi adoptiolapsen kehityksestä ja hänen aiemmassa elämässään kokemista tapahtumista, jotka voivat vaikuttaa hänen käyttäytymiseensä.

*Ei liha minun lihastani, ei luu minun luustani, mutta kiinteästi
osa minua. Muista tämä elämäsi jokaisena hetkenä: Jos et kas-
vanutkaan sydämeni alla, kasvoit sydämessäni!
Nimim. Tuntematon (Garam 1988, 10.)*

LÄHTEET

- Adoptioperheet ry. Ajankohtaista 8.1.2007. Jäsenmäärän kehitys 2006. [Verkkodokumentti] [8.2.2007] Saatavissa: <http://www.adoptioperheet.fi/>
- Adoptioperheet ry. Ryhmät. [Verkkodokumentti] [8.2.2007] Saatavissa: http://www.adoptioperheet.fi/toimintaa_ryhmat.html
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus.
- Arkimies, J. 2001. Matkalla adoptiovanhemmuuteen. Adoptiovanhempien ajatuksia lapsettomuudesta ja adoptiosta. Pro gradu-työ. Helsingin yliopisto.
- Eskola, J., Suoranta J. 2001. 5. uudistettu painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Garam, S. 1988. Toivottu lapsi. Adoptio ja sijaisvanhemmuus. Juva: WSOY.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 1999. Tilastolliset menetelmät. Porvoo: WSOY.
- Hägglund, G. 1980. Adoptoitu lapsi uudessa perheessään. Vaasa: Interpedia.
- Interpedia, Tukipalvelut. [Verkkodokumentti] [14.9.2006]. Saatavissa: <http://www.interpedia.fi/adoptio/tukipalvelut.html>.
- Juvakka, E. 2000. Omalla tavallani äiti. Juva: WSOY.
- Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.

- Kalland, M. 2002. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityislanteissa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden merkitys. Helsinki: WSOY.
- Karhumäki, H. 2005. Lapsi suoraan sydämeeni - kokemuksia adoptiosta. Hämeenlinna: Karisto.
- Karjalainen, M., Nynäs, P., Tuunanen, T. & Talvitie, V. 2005. Auringon lapset: Adoptiolapsemme Kolumbiasta, Etiopiasta ja Thaimaasta. Helsinki: Lasten keskus.
- Korhonen, A. & Sukula, S. 2004. Vauva – perhetyö. Juva: PS-kustannus.
- Kranck, A. 1989. Teoksessa Kats, M. & Krank, A. (toim.) Lapsemme ulkomailta. Kansainvälisestä adoptiosta. Sulva: Interpedia.
- Lastensuojelun keskusliitto. [Verkkodokumentti] [14.9.2006]. Saatavissa: http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=44
- Luumi, P. 2006. Kertojan käsikirja. Helsinki: Lasten keskus / LK- kirjat.
- Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Methelp.
- Miettinen-Jaakkola, A. 1992. Nainen naiselle. Luonnollinen syntymä. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Mäkipää, S. 2003. Interpedia. [Verkkodokumentti] [14.9.2006]. Saatavissa: http://www.interpedia.fi/jarjesto/lehti/2003_2_1.htm
- Mylläri, A. R. 2006. Adoptoitu. Keuruu: Otava.

- Pelastakaa Lapset ry. Adoption alku- ja jälkipalvelu. [Verkkodokumentti] [8.2.2007]
Saatavissa: <http://www.pela.fi/?sivu=49>
- Pelastakaa Lapset ry. Tapahtumia. [Verkkodokumentti] [8.2.2007] Saatavissa:
<http://www.pela.fi/?sivu=37&PHPSESSID=be249631f55e8ed7a634e766fbda2f79>
- Peltoniemi-Ojala, M.1999. Oma lapsi - vihdoin. Pelastakaa Lapset - RäddaBarnen.
Jyväskylä: Gummerus.
- Sarkkinen, M. 2003. Masentunut äiti – tyydyttävän äitiyden kokemuksen ulkopuolella. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY.
- Sevon, E. & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, V. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turku: Turun yliopisto.
- Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Juva: WSOY.
- Tamminen, T. 2002. Poikkeavat kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J & Kalland, M.(toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilko- Riihelä, A. 2001. Psyhyke. Psykologian käsikirja. Porvoo: WSOY.

Väisänen, L. 2001. Raskaus muuttaa naisen mieltä ja maailmaa. Helsinki: Kirjapaja.

Yhteiset lapsemme ry. Harkitsetko kansainvälistä adoptiota? 2002. [Verkkodokumentti] [14.9.2006]. Saatavissa: http://www.yhteisetlapsemme.fi/kansainvalinen_adoptio/valmennusryhmat.htm

Yhteiset Lapsemme ry:n kansainväliseen adoptioon liittyvä toiminta. 2002. [Verkkodokumentti] [14.9.2006]. Saatavissa: http://www.yhteisetlapsemme.fi/kansainvalinen_adoptio/Index.htm.

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Mäkipää, S. 13.9.2006. Luento. Tampereen kaupungin kirjastotalo Metso

Hei!

Kiitos osallistumisestasi ja antamastasi mahdollisuudesta opinnäytetyömme toteutumiseen. Toivomme Sinun kirjoittavan mahdollisimman vapaamuotoisesti omin sanoin Sinulle itsellesi merkittävistä äidiksi kasvamiseen liittyvistä asioista. Voit kirjoittaa tarinasi joko käsin tai koneella. Jos kirjoitat tarinasi koneella, toivomme pituuden olevan enintään 5 A4-kokoista sivua. Palautathan kirjeesi jommallekummalle tutkijalle 11.10.2006 mennessä ohessa olevalla kirjemerkillä varustetulla kuorella.

Tässä muutamia ohjaavia kysymyksiä, joihin haluamme Sinun erityisesti kiinnittävän huomiota kirjoittaessasi omakohtaisista kokemuksistasi adoptioäidiksi kasvamisessa:

- Asiat, joita pidät tärkeinä omassa äidiksi kasvamisessasi
- Saamasi ja kaipaamasi tuki äidiksi kasvamiseen
- Sinun ja lapsesi välisen kiintymyssuhteen kehittyminen
- Ympäristön aiheuttamat paineet adoptioon liittyvissä asioissa
- Ennakko-odotukset ja niiden merkitys adoptioprosessissa

Yllä olevat ohjaavat kysymykset ovat siis antamassa suuntaa, eikä ole tarkoitus, että kirjoitat vain niistä. Tutkimukseen osallistuvien äitien omakohtaiset tarinat tuovat rikkautta tutkimukseemme ja toimivat tutkimuksemme aineistona. Jos Sinulle herää kysymyksiä, voit ottaa yhteyttä meihin puhelimitse.

Ystävällisin terveisin tulevat sosionomit

Johanna Tuomisto

Anne Mäki-Mattila